

“EM KOÇERÊ RÊYA DURIN”

www.arsivajindi.org

İÇİNDEKİLER

Bîra Qederê - Rêwîng Tigrîs	Sayfa 3
Bir Yüzük Hikayesi... Göç Ettirdiniz ya Sonra? - Ayşe Fırat	Sayfa 5
Beyaz Kovadaki Çocukluk - Meral Çiçek	Sayfa 8
Göç-ük & Göç-me & Göç-ertilme - Selaheddin Biyanî	Sayfa 10
"Koçberî û Kurd" - Muzaffer Özdemir ile söyleşi	Sayfa 12
Aşkın Toprağı - Haskar	Sayfa 14
Endirekt Sürgün - Delil Aktaş	Sayfa 17
Dosya: Kürdün Hayatı Dramatiktir...	Sayfa 19
Sürgünden Kalan Süngü İzleri - Omêdîa Tîja Sodir	Sayfa 22
Göçmen Kuş ve Zamana Yenilen Uzak Ülkesinin Hayali - Qewsik Kevir	Sayfa 24
Sürüm Sürüm Sürgün - Semra Güler	Sayfa 28
Kaçakçı - Lokman Kurtay	Sayfa 32
Sevgili ve Arsız Dil - Hewraîm	Sayfa 33
Vana çî anîn ser me... - Kurmancê Ser Hişk	Sayfa 36
2 Saatlik Yolu 3 Günde Bitirdik! - Özgür Amed	Sayfa 39
Tilililili - Serhat Şêr	Sayfa 42
Kürtçe Mizaha Yeni Bir Soluk: Golik	Sayfa 45

EDİTÖRDEN

"Göç, tek yönlü bir yolculuktur. Geri dönecek bir 'yuva' yoktur."

Stuart Hall

Merhaba Kürdo arkadaşlar. Kürt 2.0 ekibi olarak herkese en Kürdocul selamlar. Dosya konusu "Kürt/lük ve Göç" olan 3. Sayımız zaman sıkıntısından ufak bir gecikmeyle çıktığı için affınıza sığınıyoruz. Derginin ilerleyişi bizi gerçekten heyecanlandırıyor. Katkıda bulunan arkadaşların çoğalmasında mutluluk verici. Kürdün çocukluğundan sonra, istisnasız her Kürdün hayatının bir bölümünde tecrübe ettiği "göç"ü işledik bu sayımızda. Sayı konusunda çeşitli fikirler ortaya çıktıktan sonra hepimizin üzerinde anlaşığı konu göç oldu. Hepimizde derin izler bırakan bir konuyla yüzleşip önümüze koyduk. Hesaplaştık onunla. Çarptık, böldük, çıkardık, benliğimizdeki yerini sorguladık.

Bu sayıda geçen sayılardan farklı olarak ekibimize yeni katılan Ayşe Fırat'ı, Yeni Özgür Politika gazetesini çalışanı Meral Çiçek'i, gözbebeğimiz Selahaddin Biyanî'yi, sert yazısıyla teyzemiz Haskar'ı, dostlarımız Delil Aktaş, Omedia Tîja Sodir, Hewraîm'i okuyacaksınız. Şair dostumuz Lokman Kurtay dergimize konuk olacak. Sürgündeki üretimleriyle Kürdün belleğine kazınmış isimlerden oluşturduğumuz bir bölümümüz var bir de bu sayıda. Ayrıca Amed Göç-Der eski başkanı Muzaffer Özdemir'le yaptığımız Zazakî röportajla dergimize Zazakî'ye de yer vermiş olmuş olduk. Gene Semra Güler, Qewsik Kevir, Rêwîng Tigrîs, Kurmancê Ser Hişk, Serhat Şêr ve Özgür Amed de bu sayıda yazdılar.

Yazan arkadaşlar köyden başka köye, şehre, metropole, ülke dışına, kıtalar ötesine, dünyanın dört bir yanına ve tersine yolculuklara dokundular.

Bu sayımızı Kurdistan'ın yakılan 5 bin köyünden sürülen, vatansızlığı iliklerine kadar hisseden, köyünde bülbül iken dilini bilmediği varoşlarda dilsiz kalan, belki boynunda atkı şu günlerde devam eden maçlarda bir Alman'dan daha fazla Alman milli takımını destekleyecek kadar sade dili değil zihniyeti de asimilasyona maruz kalan tüm göç mağduru Kürtlere ithaf ediyoruz.

İletişim: kurdocol@gmail.com

Bîra Qederê

Rêwîng TIGRÎS

"O köylerde duman yükselirken ruhun duymamışsa eğer, o yüzüne duman isî bulaşmış, ruhu yanmış, ne bileyim babasına bok yedirilmiş çocukların gelip de bayram günlerinde elini öpüp bayram şekerî falan istemesini bekleme.

Kapından değil, bacandan girerler. Kaçarın yok. Patlama denilen şeyi tüpten, balondan ibaret bilirsen, gelir böyle eşîğinde patlar.

Sonra ne olur sevgili kardeşim? Kürt dediğın "pespaye", Türk dediğın "ırkçı" olur. Kendine en yakın olanı seç beğen bakalım..."

Evrîm Alataş, 27 Kasım 2009

Bernameya "Bam Teli" çareke çûbû Kopê. Tayfûn Talîpog-luyê dîsa jî zarokê 8 salî pîrs dikir: "Büyü-yünce ne olacaksın?" Zarokê bersiv dida: "Beyin göçü yapacam".. Zarokê digot "li vir jî me re jîyan tune ye, xwişka min bişîşk e, di girtîgehê de ye, brayê min mamoste ye di girtîgehê de ye. Ma ez jî bo çî li vir bixwînim? Ez ê mecbûr biçim cihekî din"

Dibêjin koça bi darê zorê êdî tune ye. Lê em dizanin koç jî bo me Kurdan pîrî çaran vebijarka mecbûrî ye. Ji bo koça mecbûrî ne hewce ye kesek were mirovê jî mal û warê xwe, jî gundê xwe bi top û tifengan derxe.. Êdî jîyan bi xwe me dide zorê ku em koçbikin. Dema ku mirov li welatê xwe jî bo tenduristiyê, perwerdehiyê angî debara xwe çareyek nebîne dikare çî bike? Gava dagirker dikeve welatekî, qadekî dest pê nebûye nahêle.

Mezinê Kurd, afirînerê alfabeya Kurdî ya nûjen, Mîr Celadet Elî Bedîrxan, dema ku êdî kal bûbû xwestibû bi navê "Bîra Qederê" romanek binivîse.

Mixabin emrê wî angî wekî navê pirtukê, ew bîra qederê destûr neda vî xwesteka Mîr Celadet pêk were. Bi vî romanê, wî dixwest ku jîyana xwe ya li derveyî welêt derbas bûye vêbêje, rojên xeribiyê jî xortên Kurdan re nîşan bide.

Sal derbas bûn, dîsa li derveyî welêt, li xeribî û penaberiyê ronakbîr û nivîskarêkî Kurd destavêt karê ku Mîr Celadet fersend nedîtibû tamam bike. Mehmed Uzun, li Swêdê, ew roman wekî jî penûsa

Mîr Celadet derketî nivîsand û pêşkêşî me kir. Ew roman, halê me yê Kurdan û mijara koçê Kurd û kurtasî ew qas xweş vêdibêje ku, li cem min di derbarê koçê de berhemêk jê zêdetir serkeftî tune ye.

Wekî wan, bi hezaran ronakbîr, hunermend, nivîskar, siyasetmedar, rojnamevanên Kurd, berhemên herî heja yê Kurdîyê li xeribiyê pêkanîn. Xeribî jî wekî zindanê, jî bo me Kurdan bû dibistanek, akademyek bêhempa.

Wan hemûyan hatibûn avêtin bîreke bêbinê, lê xwe kirin agîrek û ew agîr gihîştin me.

Eceb li cîhanê gelekî wekî me alfabeyek li derveyî welêt hatiye çêkirin bi kar fînin heye gelo? Angî yekemîn

rojnameya xwe li derveyî welêt hatiye derxistin? Berî ku li bajarekî xwe enstîtuyek jî bo zîmanê xwe ava bike li çar aliyên cîhanê 5 enstîtu avakirî? Radyo û televîzyona xwe ya yekemîn dîsa li derveyî welêt hatiye avakirin?

Ez bawerim tune ye.. Dev jê berde, ku mirov jî yekî Ewropî re bêje, dibe ku bawerîya xwe pê neyîne û lê bikene.

Enstîtuya Kurdî ya yekemîn li Parîsê, piştî wî bi dorê li Bruksel, Stênbol, Berlîn û Stokholmê jî enstîtuyên din ên Kurdî hatin avakirin. Mirov dibê qey wekî diruşma Tirkî "DTO (Dünya Türk Olsun)", Kurd jî xwestine "Bila Hemû Cihan Bibe Kurd", û li hemû paytextên cihanê bi dorê enstîtuyên Kurdî avakirine. Lê kes nizanê dev ji Kurdbûna cihanê berde, Kurd ne dikarin li welatê xwe, ne jî li xerîbiyê bibin Kurd.

Piştî paytextên cihanê, dawîya dawî me şîya li welêt, li Silemanî jî enstîtuyekê Kurdî vekin.

Heftetek berî li ser Nûçe TVyê bernameyek hebû. Roniya çavê me Dr. Bahozê digot "Ji bo ereban çol çî ye, jî bo me Kurdan jî çîya ew e. Perçeyek ji nasname, perçeyek jî hebûna me ye."

Em nifşekî jî perçeya hebûna xwe ya herî girîng dûr ketî ne. Ji welêt dûr em çî bikin bila bikin nikarin bibin Kurdekî tamam. Lê heta niha tiştên ku jî bilî welêt û çiyê nasnameya me pêk tîne, me nekarîye li welêt derxin holê. Hêmanên Kurdayetiyê li cihê negihîştine hev.

Bav û kalên me bi hezaran salan li ser wan çîyan jîyane. Niha jî nîşana Kurdayetiyê li ser wan çîyan e. Ji bo Kurdayetiyê şer dikin.

Belê em niha jî çiyê, jî welêt dûr ketine, lê qey pêşaneyên me jî bo nêzbûna welêt rêyek dîtîye. Ew jî li derveyî welêt jî be jî bo Kurdayetiyê xebat e.

Ez bawerim koç jî hêmanên herî xurt ên dagirkirin û bişaftinê ye. Dagirker tenê welêt dagirname, tiştê ku tê dagirkirin hemû jîyanê ye.

Carekî ez li Berlînê, li cem xalê xwe yê jî ber zulum û zordariya dewleta tirkî koçkirî bûm. Me bi hevalekî wî re sohbet dikir. Camêrê digot "Min gelekî beriya welêt kiriye, heftêya bê ez ê biçim wêlatê xwe yê şerîn." Min got "Waa, tê herî kîjan bajêr?" Camêrê bersivand: Ez ê biçim Bodrûmê..

Ew kes, li saziyekî Kurdan berpirsiyar bû. Tenê ew jî na, jî bo gelek kes, wateya betlanê ew e.. Koç ango sirgun, yekî jî amûrên herî serkeftî yê biyanîkirinê ye. Belê, li aliyek gelek nixên me jî ber koçê li derveyî welêt pêkhatine, lê li aliyê din jî wê em xistine rewşekê kambax.

Ji muzîkê bigire heta sînemayê, jî şanoyê bigre heta wêjeyê, koç, di hemû berhemên me de cihê girîng digre. Di hemû berhemên de hêmana sereke ye.

Koç, lalbûna jinekê li Tarlabasîyê ye..

Li taxa Tarlabasî ya Stênbolê, jinên Kurdên ku jî ber koça bi dara zorê hatine vî derê, di rewşek jî girtiyên xerab de ne.. Tu pevyek bi tirkî nizanin, lewma jî nikarin heta jî malê derkevin, biçin jî dikanekî nanek bistinin. Li gundên xwe her der warê wan bû, zozan di bin piyê wan de, çem li ber wan bû, lê îro hatine ketine ew malên pûç, teng, pîs, û ew mal jî bo wan bûye "Bîra qedere"..

Bir Yüzük Hikayesi... Göç ettirdiniz, ya sonra?

Ayşe FIRAT

1 994 yılının temmuz ayında bir akşam üstü Lice'nin bir köyünden yola çıkan bir köy minibüsü askerler tarafından durdurulur. Yol boyunca söyleyip duran dengbej kontağın kapatılmasıyla susar. Minibüste yaşlılar, kadınlar, genç demeyecek yaştaki şoför ve küçük bir kız çocuğu vardır. Hiçbiri durdurulmuş olmalarına şaşırmaz, yüzlerinde herhangi bir endişe oluşmaz, rutin bir kimlik kontrolüdür. Askerler bunu sık sık yaparlar fakat neden yaparlar ve bu neden rutin bir hal almıştır ayrı bir mesele. Bir asker gelir ve kimlikleri toplar, herkesin dışarı çıkmasını ister. Yolcular tedirgin bile olmazlar, küfür ve hakaretler karşısında hiçbir tepki vermezler. Sadece birinin içi korkuyla doludur: beş altı yaşlarındaki küçük kızın. Parmagındaki, ona hediye edilen Hacc'dan gelmiş pembe taşlı yüzük nedeniyle kaygılıdır. Bu yüzüğü askerlere

kaptıracağından mı endişeleniyor dersiniz? Hayır, bu yüzden tutuklanacağını düşünüyor nedense. Yüzükten kurtulmanın bir yolunu arar. Yolcuların daracak minibüste ayağa kalkmasıyla oluşan paravanı fırsat bilip yüzüğü çıkarır, koltuğun altına doğru fırlatır. Arama sırasında da içi rahat değildir; ya bulunursa yüzük, ya kime ait olduğu sorulursa, ya nerden bulunduğu sorulursa, ya korkudan dili tutulur da cevap veremezse ve onu alıp götürürlerse, anesinden uzakta bilinmeyen bir yere... Korku, bitmeyecek bir zulüm...

Bir süre önce Kürt siyasetçiler "Barış isteyen son kuşak biziz" iddiasında bulundular. Gerçekten bu kuşaktan sonrası barış istemiyor mu? Uzlaşmaya, konuşmaya tüm kapılarını kapatmış durumda mı, "bu kuşaktan sonrası tufan" mı?

Yapılan bazı araştırmalar, yaşları 13 ile 30 arasında değişen Kürt gençlerinin "korku duvarını" aştığını gösteriyor. Taş ve molotof atan, tutuklanmaktan ve hatta öldürülmekten korkmayan, "kontrol edilemez" bir nesili tanımlıyorlar bu ifadeyle. Kaybedecek hiçbir Őeyleri yok. Komünist Manifesto'da yazıldıktan sonra bu cümle bütün iktidarların korkulu rüyasıdır sanırım. Şu anda yaklaşık 4 bin ocuğun TMK mağduru olduğu düşünülürse bu iddia kısmen gerçeklenmiş olur. Savaşın ordan oraya savurduğu, zorunlu göç mağduru çocuklar onlar aynı zamanda. Devletin geçmişte ve Şimdi hala onlara yönelttiği, yönelmekte olduğu Őiddete karşı durup hakkını arayan, erken politize olmuş ocuklar. Buna rağmen kontrol edilemez olduklarını söylemek büyük bir hata.

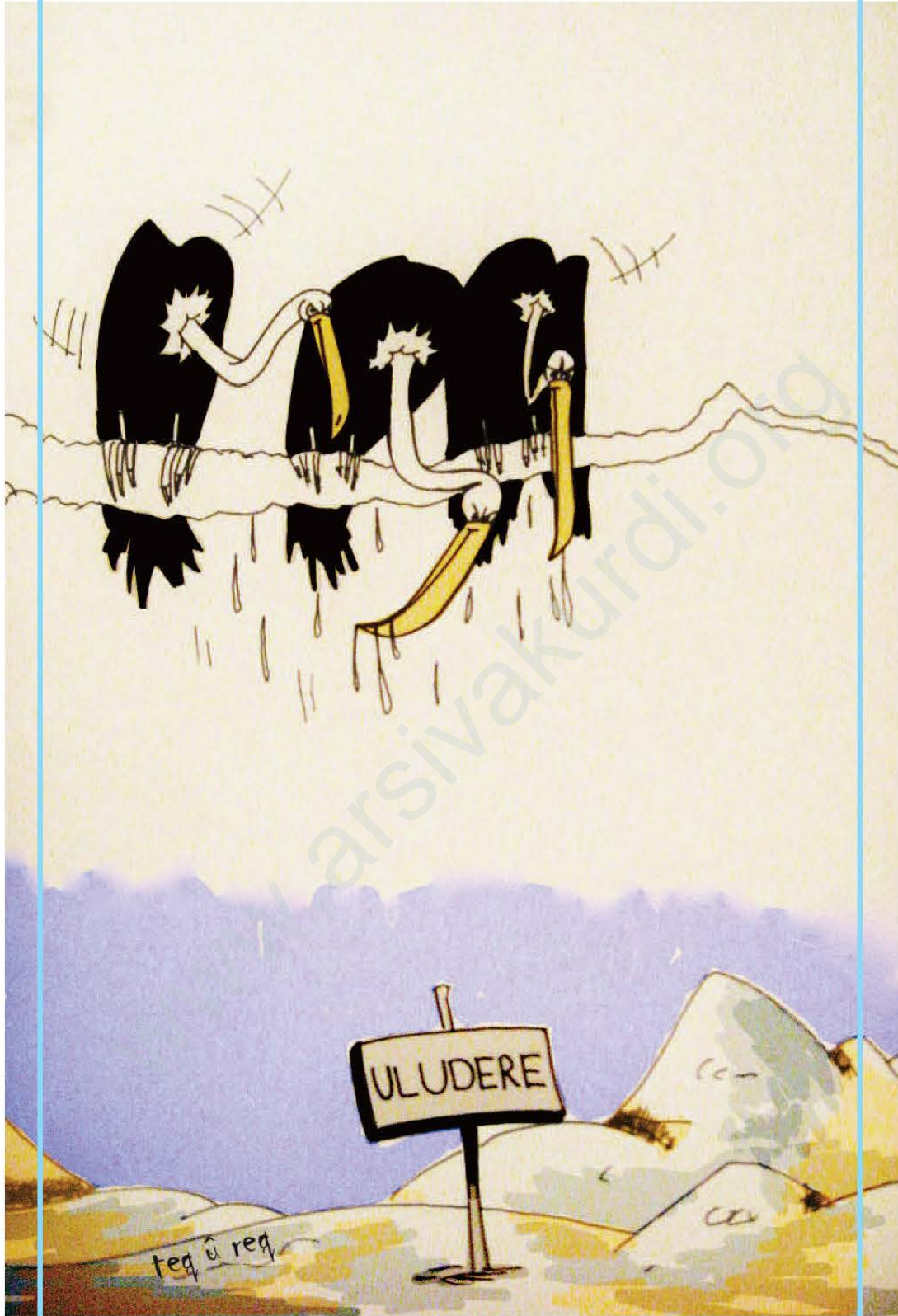
yakılarak boşaltıldığı günlerde Kürt halk önderi yaklaşık olarak Şöyle seslenmişti devlete: Bugün yerlerinden ettiğin, ge zorladığın bu insanlar yarın kentlerde senin yumuşak karnın olacak.*

'90'lı yılların ilk yarısından sonra devletin kendi güvenliğini gerekçe gösterek boşalttığı yakıp yıktığı yaklaşık 4000 köyden çıkıp ellerinde ne g e  m i ř t e sahip oldukları ne de yeni bir adres olmadan

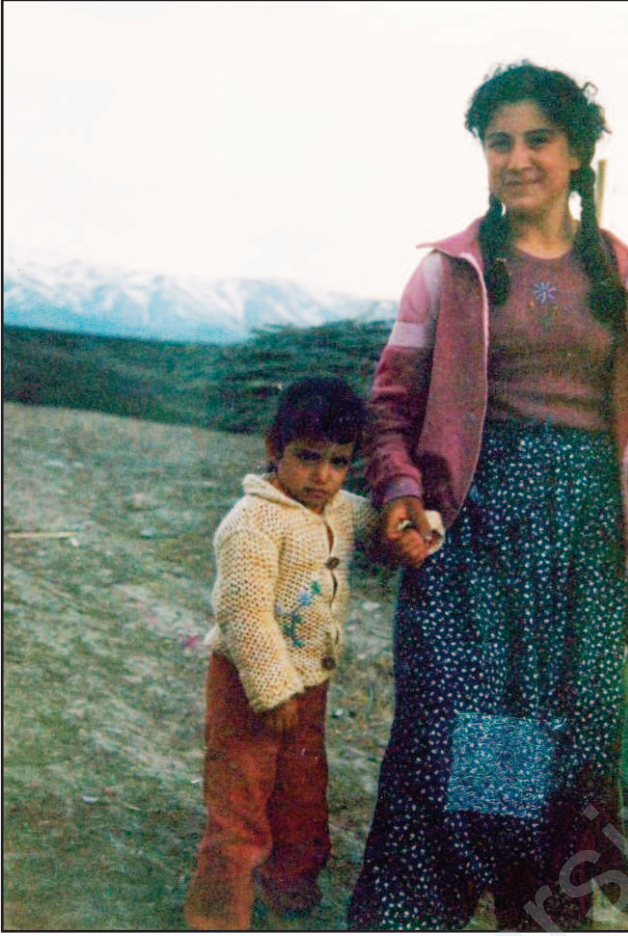
Diyarbakır, Van, Batman, İstanbul, Adana, İzmir, Mersin gibi metropollere göç eden, yoksulluk sınırının altında yaşayan, hiçbir güvenceye sahip olmayan bu gençler tabii ki yüreklerinde korkuyu değil öfkeyi barındıracaklar. Binlerce köyün

Sanırım bugünlerde bu söz daha anlaşılır hale geldi devlet açısından. Onca ceza, kötü muamele, Őiddete rağmen yine de uslanmayan, baş edemediği, baş eğmeyen bir kuşakla karşı karşıya bugün. Zorunlu göçün devlet açısından sosyal, siyasal, ekonomik pek çok olumsuz sonucu oldu. Ama bugün karşı karşıya kaldığı bu durumu öngöremediği aşıkar. Gençlere kısa bir süre önce Cumartesi Anneleri de katıldı. Kendilerini tehdit eden bakana "Korku duvarını aştık, asıl siz bizden korkun" yanıtını verdiler. Bu dalga hergün daha da büyüyecek. 1994 yılında parmağındaki yüzük nedeniyle tutuklanmaktan korkan, yerinden edilerek yoksulluğun sreğenleştiği bir hayata mahkum edilen küçük kızın yüreğinde artık korku değil öfke var sizin anlayacağınız.

Beyaz Kovadaki Çocukluk

Meral ÇİÇEK

8 O'lı yılların sonuydu. Biz - Alamanlılar - yaz tatilini köyde geçirmek üzere gurbetten memlekete doğru yola çıkacaktık. Bize artık ufak gelen elbiseler, Nescafe, Nivea'nın o mavi renkli kutuları ve Aldi'nin bol fındıklı çikolatası ile doldurulmuş kocaman bavullar, üçüncü denemede ter içinde kalan babam tarafından tam bagaja sıkıştırılmıştı ki annem birden önümde eğilip, ses tonundan bir biçimde tehlike içerdiğini anladığım o sözleri sarf etti: "Ne olduğumuzu soran olursa diyeceksin ki Türküz."

İyi de, biz zaten Türk değil miydik?

Bunca yıl geçmiş olmasına rağmen hiç unutmadığım bu uyarı demek ki çocuk aklımın bir köşesinde bir çelişki yaratıp, soru işareti olarak belleğimin bir yerine kazındı. Ve Amed'in sokaklarında Kürtçeye soruya qirix bir Türkçe ile cevap veren çocuk "Abê, biz asimile olmuşuz, sorma" diyorsa, benim hayatımın en can alıcı sorusu, "Ne zaman Kürt oldum?" sorusudur.

Sahi, ben ne zaman Kürt oldum?

Bizimkiler, batılının gözünde doğusa olsa da, do-

ğunun en batısında olup, devlete ve dolayısıyla asimilasyona en yakın hattaki Malatya'dan darbeye 5 kala çıkıp 'misafir işçisi' olarak gelmiş Almanya'ya. 'Made in Germany' olmamız bundan. Ömrümün ilk yıllı annemle geçmiş. Sonra yeniden çalışmak zorunda kalınca - 'misafir işçi' ya - Dêrsimli bir aile bakmış bana bir sene. O sıralar bizim ev doktoru Dr. Geiss tesadüfen bir bacağımın gelişiminin durduğunu fark etmiş ve kemiklerimin güçlenmesi için memlekete gönderilmemi önermiş. O sene yaz tatilinden Almanya'ya dönerken beni köyde bırakmak zorunda kalan annem, nedense hala suçlu hissedip kendini hiç af edememiş. Oysa şimdi geriye bakınca annemin bana yapabileceği en büyük iyilikti beni köyde, köklerimin ait olduğu yerlerde bırakmak...

* * *

Kamburunda taşıdığı 70 küsür yıllık ömründe Türkçe öğrenmemeyi bir şekilde başarmış olan anneannem Xanîma Kusê ile baba tarafındaki dedem Silo arasında sürekli kavgaya sebep olduğum o senenin sonunda tekrar Almanya'ya döndüğümde ne güzel Kürtçe konuştuğumu annem hala anlatır durur. O zaman başka dil bilmiyordum. Benden 2 yaş büyük ablam ise o vakitler sadece Almanca ile Türkçe biliyormuş. İki kardeş, üç dil. Ne o benim dilimden anlıyordu, ne ben onunkilerinden. Sonra ben, dilimi kaybettim. Nerede, ne zaman kaybettim, bilmiyorum. Birden yok oldu. Nenem diyor ki "Marala min zimanê xwe ji bîr kiriye". Yok, unuttum ben dilimi. Unutan, unuttuğunu bir zaman sonra bir yerde bulur tekrar. Ben dilimi kaybettim. Dilim kayıp.

Sonra kendimi kaybettim.

Kürt, hep tersten okumaya özen gösterdiğim, ne kadar çabalasam da bir türlü yıkayıp yok edemediğim bir lekenin adıydı. Bütün uğraşım, onun üstünü bir şekilde örtmek, gizlemek. Kürt olmak, yüksek sesle söylenecek, gurur duyulacak bir şey değildi. Tersine, benim için utanç kaynağı idi. Ablamın okulda boynuna taktığı sarı-yeşil-kırmızı şaldan da, odamıza astığı posterlerden de, yüksek sesle dinlediği şarkılardan da utanıyordum; öyle ki arkadaşlarım geldiğinde tek bir mimikle Kürt bir ablam olduğum için özür dilemeyi öğrenmiştim. Kendime "Türk olsaydık hayat daha kolay olurdu" dediğim zamanlardı. Oysa T.C.'de değildik ki. Nedendir bilmiyorum ama benim için Kürt olmak, taşıyamadım.

ğım ağır bir yükü. Alman olamamıştım. Hiç olmazsa Türk olmayı becermeliydim. Ama onu da yapamadım.

Hiç unutmam; bir gün ilkokuldaki İslam din dersinde, dediklerini anlayamadığım için beni "Ne biçim Türksün, daha Türkçe bilmiyorsun" deyip azarlayan hocamız, cami resmini çizmemizi istedi. Bütün çocuklar hemen renkli kalemlerine sarılıp özene bezene çizmeye başladı. Bir tek ben çaresizce sağıma soluma bakınıyordum. En son annesi Alman babası Türk olan Aynur bana Almanca 'Moschee' dediyse de, hala ne yapmamız gerektiğini bilmiyordum. Onu tekrar dürttüğümde, hoca'nın aramızda konuştuğumuzu korktuğundan hemen "Bir bina işte" deyip hızla resmine devam etti. Dersin sonunda hoca sıraları gezip, cami resimlerini büyük bir memnuniyetle topluyordu ki, benim çiftlik resmimi görünce sinirlenip "Bu ne?" diye bağırmağa başladı. "Cami" dedim.

1989 yazında tam 100 yaşındayken vefat eden Silo dedem hayattayken köy bambaşkaydı. Birkaç hanelik köydeki en serin yer olan evimizin salonu o zamanlar nedense hep tıklım tıklım oluyordu. Köyde henüz su akmiyordu. Çocuklar kervan halinde, ellerinde boyunlarından büyük bidonlarla vadiye inip Sultan suyunun çeşmesinden su taşırdı hep. Benim iki tane küçücük, meyve resimli kovam vardı. Dedemden "Ohh, suyun da senin kadar tatlı, şeker gibi" sözlerini işitmek için yokuşu çıktığımda, o ufak kovaların içindeki suyun yarısı dökülürdü hep.

Benim çocukluğum işte o kovadaki su gibi geçti. Hep yarım.

* * *

Göç eden, bir yere ait olur. Oysa ben hiçbir yere ait olmadım. Ne, hala da alışamadığım, doğup büyüdüğüm ülkeye, ne de köklerimin dayandığı topraklara. Burada göçmen kökenliysem, orada Alamancıyım. Nereye mi aidim? Hiçbir yere. Her yerde yabancıyım.

Göç eden biz değildik. Bizden öncekilerdi köklerinden koparılıp bambaşka bir dünyanın ortasına atılan. Bizlerse, göbek kordonu henüz ana rahmindeyken kesilen çocuklardık. Büyüdükçe, göbek deliğimiz bedenimizin içine düşüp yok oldu. Ufak bir iz kaldı sadece. O iz tamamen silinsin istiyordum.

Mesele, bir yere ait olabilmektir. Olmuyordu.

* * *

Sonra beyazlık, teni geçmeye başladı. Bir başka beyazın gözünde karaydım, tenim değilse bile. Kara olan, annemlerin ait olduğu topraklardı. Küçükken sevdiğim köyden nefret etmeye başladım.

Şehir, hep ıslık ıslık idi. Köy elektriksizdi.

Meğer göçün diğer adı yabancı'dır. Ya yabancılık çekersen ya da yabancılaşırsın kendine. Göç eden sensen, gittiğin yerde her şey yabancı gelir sana. Ama senden önceki kuşak göç etmişse, ait olduğun yerin yabancı olur; ya da orası senin yabancı. Sanırsın ki sen başka bir yerin 'sahibisin'. Oysa oranın sahipleri gözünde de her daim yabancıdır.

Sen ona benzemeye çalıştıkça, kendine, özüne yabancılaşırsın. Küçümsersin, hor görürsün, geri bulursun. Oysa geri olan sensin.

Sonra ayna kırılır. Önce bir çatlak oluşur yüreyinde, ardından paramparça olur. Yere eğilip o parçaları birleştirmeye çalışırsın, dokunduğun yerden kan akar kırıkların üstünde. Yan yana getirdiğin parçaların arasındaki hatlar, aslında ülkenin yara izleri, her dokunduğunda sancılanan. Yaraya dokunmaktan korkmamalısın. Öpmelisin hatta. Kapatmaya çalıştığın izin olduğu yerde çatlak çıkarsa, içmelisin oradan akan kanı. Çünkü yeni bir doğuşun sancısıdır bedenini saran. Bu kez doğan, sen olacaksın.

* * *

İşte göç, benim gibiler için böyle bir şey. İki değil, üç kimlik arasında sıkışıp, hiçbir olmamaktır. Kendin hiç göç yollarına çıkmış olmasan da hep göçmen olmaktır, mekanı sabit göçer olmaktır. Birilerinin, ülkemizin sınırlarını görmezden gelip 'iç göç' dediği - ki göç ettirildiğimiz, bizim ülkemiz değil - beyaz katliam yüzbinlerce Kürt çocuğun çocukluğunu çalmışken, 'göçmen kökenli çocuk' olmak üzerine kelam etmek ne kadar doğru, ondan da emin değilim ya...

Ama öğrendiğim bir şey var. Acının da bir anlamı olmalı. Bir mücadele doğurduğunda anlamlanır. Bireysel hafızalarımızdaki, aslında ortak belleğimizin parçalarıdır. Geçmişin o parçalarının yan yana getirilmesi, yeni bir şimdi, başka bir yarın içinse anlam taşır. Yoksa Kürdünkisi zaten acıdan bir tarih...

Bana gelirse; bir yarım gibiyim şimdi. Karanlıkta kalan diğer yarımı bulmaya çalışıyorum. Bozuk plak gibi köyde geçen o yaz tatili günlerine dair aklımda kalan o bir iki çocukluk anısını sürekli tekrarlamam, o anılara bu kadar sarılmam bundandır. Çünkü bana ait olan başka da bir şeyim yok.

Göç sırasının bana gelmesini bekliyorum.

Kendi ülkeme göç edeceğim.

Tersten bir göç hikayesi olacak.

Yarım kalmışlık o zaman bitecek.

İşte o zaman, hayatımda ilk defa "Ben buraya aitim" diyeceğim...

GÖÇ-ÜK & GÖÇ-ME & GÖÇ-ERTİLME

Selaheddin BIYANİ

On yaşlarında bir çocuk kırık dökük bir kamyonun üstünden atlayarak köye doğru koştu! Boğazını yırtarcasına bağıyordu: *Gundînooo! Cêleka me li ser qamyonê da ket û şaxên wê şikestin!* Köylüler toplanıp ineğin bulunduğu bölgeye gittiklerinde çocuklar ve anneleri ineğin başına toplanmış boynuzun kırılan yerinden akan kana bakıp ağlıyorlardı. Bu insanlar topraklarından sökülüp atılmanın kederinden ağlamıyordu. Bir daha asla eskisi gibi olmayacağından emin oldukları ve bilemedikleri bir yaşama doğru ilerlerkenki korku da değildi onları ağlatan. Yara henüz sıcaktı; hem ineğin hem o insanların. İneği hemen orada kestiler; ineğin boynuna inen bıçak kimi kesiyordu; neyi kesiyordu; kimse bilmiyordu. Ne göç-ük ne göç-me ne göç-ertilme; bütün acıların üstüne çıkan o büyük acı: ineğin kırılan boynuzu!

*Wexta em li gûnd çar-pênc
mehan me kar dikir;
em donzdeh mehan têt û teji bûn.
Paşê em hatin vî bajarê kambax;
em donzdeh mehan kar dikin;
donzdeh mehan jî em birçine...*

Xalê Evdilla (Wan)

Xalê Evdila'nın köyü Kato yamaçlarında yemyeşil bir vadinin ortasındaydı; eski bir Nasturî köyü olan bu köyün ortasından Zap'ın en büyük kolu olan Çemê Qetilê evlerinin hemen altından geçiyordu. Çoğu kez toplanmadığı için sadece kuşların yediği, Nasturilerden kalma o güzelim üzüm ağaçlarını unutamıyordu bir türlü. *Wexta em li gund* diye başlıyordu: *o kadar çok üzüm bağı vardı ki çoğunu kuşlarla paylaşıyorduk. Şimdi bu berbat şehirde bazen aylarca meyve yemediği oluyor çocukların* derken gözleri doluyordu. *Wexta em li gund* diye başlıyordu; konuşmanın her hangi bir yerinde *wexta em li gund* derken birden susuyordu. *Bizde en erken ölen seksen yaşında ölüyordu; şehre geldikten sonra hiçbirimiz yetmiş yaşını dahi göremedik,* derken kalorifer isinden siyah olmuş yanaklarından akan yaş yine isli elleriyle siliyordu Xalê Evdila. Başladığı ve bitirdiği her cümlelerin sonuna hiç sektirmeden yapıştırıyordu o meşhur repliğini: *Wexta em li gund...* Yaşamının başlangıcı ve sonu gibi: *Wexta em li gund.* Çünkü bir ömrün miadı ya büyük bir aşk ya da büyük bir ayrılıktı Xalê Evdila ve yeryüzünün bütün göçmenleri için...

Van Kalesi'nin arka tarafında kimseler onu tanımasını diye mantar tüfeğiyle çocuklara atış yaptıran Xalê

Kamil babamı gördüğünde irkilir yolunu değiştirdi. Her defasında babamın yüzü dökülürdü. Bir keresinde Xalê Kamil diye seslendi babam. Xalê Kamil duymazlıktan geldi ve oradan uzaklaştı. Babama sordum; bu adamla kavgalı mısın diye? Hayır dedi. Xalê Kamil'in köydeyken beş yüz koyunu varmış; evinde her gün ortalama yirmi misafir besliyormuş. O zamanlar Bir Arap kırması Rahvan atı ve sürekli omzunda Kürtlerde bir ülke kadar kıymetli olan Buruno tüfeği olmadan hiçbir yere gitmemiş. Köyleri yakıldıktan sonra Van'a gelmiş ve yaşamı binlerce yerden kırılmış. Sırf onu önceden tanıyan birine rastlamasın diye Van'ın en uzak bölgelerine çekilip mantar tüfeğiyle çocuklara mantar patlatıyormuş. Xalê Evdila'nın öyküsü, elli koyun verip muhtemelen Güneyli bir peşmergeden aldığı ve büyük bir gururla

olandan utanmaktır; Mersin, Amed ve Van sokaklarında...

Tarih, göçün sadece göç olmadığını, göçün aynı zamanda bir göçük altında kalma ve içten göçertilmeye denk düştüğü gerçeğini göçertilmiş kavimlerin kederli belleğine binlerce kez not düşmüştür. Yüzyıllardır milyonlarca Xalê Evdila, milyonlarca Xalê Kamil ve milyonlarca annesinin dilinden ve fistanından utanan Kürdün vatani olmasın diye muktedirler tarafından başkalarının vatanlarına savrulmuş olmalarının diğer adıdır göç. Kürdün belleğinde göç sadece göç değildir; göçüktür, göçük altında kalmadır ve bir bütün olarak göçertilmedir! Otuz yıldır gözüm gibi sakındığım çeyiz sandığımı bile almama izin vermediler diyen bir kadının devlet resmiyeti tarafından alev alev yakılmış anılarıdır göç; aynı kadının rahmine düşmüş ilk çocuğun dağda vurulmasıdır göç. O çeyiz sandığının küllerine bakamadan ve rahmine ilk düşmüş çocuğun ölü bedenini dahi göremeden ölmenin kederi kadar ağırdır göç. Devletin külden ve cesetten bile korkarken zulme itiraz eden bir annenin kafasına indirdiği bir dipçığın bıraktığı sızı gibidir göç. Xalê Evdila'nın Çiyareşk'te yaban nergizine dokunan ellerinin Van'da bir kalorifer borusuna yapışıp yanması ve avucundaki hayat çizgisinin kaybolmasıdır göç. Xalê Kamil'in köydeyken

misafirlerine gösterdiği Burono tüfeğinden, çocukların beş yüz Türk Lirası karşılığı eğlendiğiren Mantar Tüfeğine doğu akan bir serüven değildi sadece. O kocaman adam, büyük bir mahcubiyetle, kimselerle konuşmadan; sessizce ve saklanarak öldü. Bir keresinde babam dolmuşta rastlıyor Xalê Kamil'e ve senin çok ekmeğini yedik; niye bizi gördüğünde yolunu değiştiriyorsun? diye soruyor. Babamın yüzüne hiç bakmadan Kürdün bin yıllık ezberini tekrarlıyor: Ez çi bikim? Agir bikeve mala felekê...

Göç, Colemêrg sokaklarında kiras û fistan giymiş annesiyle arasına en az beş metre mesafe koyarak yürüyen ve bozuk bir Türkçe ile konuşan uzun topuklu esmer bir kızın annesinin her 'keça min bicik zû bimeşe' ricasına 'offf anne sende' diye karşılık veren o ağır utancının kendinden utanmaya dönüştüğü o andır. Göçün yüzlerce adından biri de kendine ait

büyük bir onurla omzunda taşıdığı Burono tüfeğinin şehirde mantar tüfeği ile takas edilmesidir göç. Hayatları boyunca birbirine yalan söylememiş Bahdînan Köylülerinin gelen ilk Kayserili ya da Antepli tüccara güvenip bütün hayvanlarını teslim ederek şehirde üç tekerli arabaları iterken alınlarında beliren boncuk boncuk ter damlalarıdır göç. Ait olmadığı topraklarda yeşerirken gövdesine enjekte edilen yüzlerce yabancı aşı yüzünden binlerce yara bere ile büyüyen bir ağaç gibi olmaktadır göç. Kendini tanımlayamayan mahcup bir kasabalı kimliğin zamanla kendinden çıkma ve hiçbir şeye bir daha benzememesidir göç. İç kanamanın içeriği çürütürken dışarıda kimliği parçaladığı ve yoğun bir acının zamanla acımasız bir öfkeye dönüştüğü bir Beyoğlu külhanlığıdır göç. Bir tek yetersizlik duygusunun, bir çok yerden eksik kalmışlığa denk geldiği bir durumdur göç. Göç hayata, dünyaya ve çağa karşı bir bîyanilik durumudur...

'Koçberî û Kurd'

Hevpeyvîn bi Awukat Muzaffer Özdemir

Merhaba!

Verê cû ti eşkenî bi ewnîyayîşê xo, ceribnayîşê xo koçberîye tarîf bikerî?

Tenya yew şeklê koçberîye çin o. Merdimî sebebê şertanê ekonomî ya bar kenî, afetanê xozayî dim a bar kenî, ceng de bar kenî, ûsn. Labelê wextêko ti neslê ma ra pers kenî, serrê 1990an yenî ma vîr. Çunkî dejê tewr pîlî ma nê serran de dîyî û hîşê ma de cayêko pîl girewto. Ewro zafaneyê neslê ma şahîdîya na pêla barkerdişî kerda. Zafaneyê ma bi xo mexdurê nê barkerdişî yê. No samed ra wextêko yew mi ra vajo "koçberîye çi ya?" dewê veşnaye yî,

bombeyî, esker û merdeyî yenî mi vîr. Labelê heto bîn ra viraştîşê barajan dim a, afetanê girdan dim a zî zaf merdimî mecbur mendî ke welatê xo, dewa xo, bajarê xo terk bikerî.

Çi samed ra beno wa bibo barkerdiş her wext yew trauma ya, her wext kulturê xo yê ronîştayî ra dûrî kewtiş o. Ti bi serran xebitîyenî, may û pîyê xo ra, kalikanê xo ra yew kulturî mîras genî labelê mîyanê yew roje de, yew hewteyî de yan zî yew aşme de her çiyê xo caverdenî û cayêkê neweyî û xerîbî de dest bi ciwîyayîşêkê neweyî kenî. Şertê ey çi benî wa bibê kokê xo ra dûrîkewtiş o.

Ti çend serrî koçberîye ser o xebitîyayî û no ware de ti çi musayî?

Ez çar serrî ra zêde koçberîye ser o xebitîyayo. Di serrî min îdarekerîya Komela Koçberîye ya Dîyarbekirî kerd û di serrî zî serekîya na komele kerd. Hema ra zî yew kişte ra xebitîyeno.

Belkî to rê klasîk yeno labelê no ware de ez zaf çîyan musaya (bander bîya). Mîyanê nê 4 serran de hema hema ez mewzûatê Tirkîya yê koçberîye pêro musaya. Heto bîn ra derheqê koçberîye de mewzûatê mîyannetewî ser o zî yew zanayîş mi de vira-zîya. Tecrubeyê milletanê bînan, ewnîyayîşê dewletanê pîlan ûsn. Nê çîyêkê nuştekiyê ke ma kitabana ra musayî yê. Labelê zaf çîyanê nênuşteyan zî ma no proses de musayî.

Nika zafê kurdan çîyêkê serranê 90an de bîyê tenya bi dîyayîşê xo zanê. Û zêde ra hetê kolektîfî ra ewnîyenî mesela ra û hetê kolektîfî yê mesela zanê. Labelê wexto ke ti dekewtî mîyanê mesela ti vînenê ke hikayeya her camêrdî, her cenî, her gedeyî cîya ya.

Ti vînenî ke hikayeya her dewe, her qeza, her şaristanî, her şaristanekî cîya ya. Hetta ti vînenê ke hikayeya her banî, her wareyî û her dare zî cîya ya. O wext ti vînenê ke nîyetê dewlete tenya vengkerdişê yew dewe nîyo. Nîyetê înan vîndkerdişê yew kulturî yo, vîndkerdişê heme ciwîyayîşê kurdan o.

Nînan musayîş ewnîyayîşê to yê mesela zî bedilneno. Merdim nê çîyan ra museno ke yew kulturî viraştîş çiqas zor û zehmet o û kultur çiqas çîyêko pîroz o.

Bi taybetî Dîyarbekir û pêroyî zî Kurdistan de problemê tewr gird yê koçberîye çi yo? Û kişta naye de koçberîye tewr zaf kam het ra merdimî ser o tesîr kena?

Koçberîya kurdan verê heme çîyan hetê ekonomî ra însanan ser o tesîr keno. Zaf merdimî estê ke dewa xo de wayîrê mal û milkî bîyê, dewlemend bîyê. Qe nêbo zî muhtacê kesî nêbîyê. Labelê barkerdîşî ra pey heme mal û milkê xo caverdayo û dewlemendê yew dewe, yew roje de bîyo tewr feqîrê şaristanekî. Heto bîn ra nê barkerdîşî heme bê amadekarîye ameyî kerdîş. Zafaneyê kurdan mîyanê 24 seatan de dewa xo terk kerda. Firset nêdîyo ke cilanê xo zî xo dir bigerî. Na bi xo xora yew trawma ya.

Ti zanê kultur yew roje de, yew aşme de yan zî yew serre de nêvejiyeno orte. Bi serran, bi seserran mîyan de çend nesîlan reyde vejîyeno orte. Labelê Kurdistan de însanan yew roje de kulturê xo yê seserran caverdayo û ameyî dekewtî mîyanê cuya newîye. Nê pêro bîyê sebebê gettobîyayîşî. Nê dewijî nika zî dormeyê bajarana de xebityenî ke adapteyê cuya bajarî bibî.

Heto bîn ra her çiqas ke dewan veşnayîş çîyêdo rind nêbo zî tesîrê musbetî zî kurdan ser o bîyî. Nê koçberî wexto ke dewanê xo de ciwîyaynê tîkîliyê înan mîyanê xo de bi. Dewa xo de xo bi keyeyê xo, bi eşîrê xo yan zî bi dewa xo terîf kerdinî. Labelê koçkerdişî ra pey her kesî fam kerdo ke dewlete seba kurdbîyayîşî dewa înan veşnaya. No zî bîyo sebebê netewebîyayîşê kurdan. Nika ê dewijê feqîrî yê a roje sîyasetê şaristanîyan ser o tesîr kenî. Zaf wext vereniya mucadeleyî de ca genî û şaristanîyan xo dim a ancenî.

Vanê ke mîyanê kurdanê ke serranê 90an de bi tesîrê koçkerdişî ya şekil girewto û ê ke metropolan de pîl bîyê de têverameyîşî estê. Û yewbînan şînasnayîş de zorîye de manenî. Ti rast vînenî? Derheqê naye de ewnîyayîşê to senîn o?

Her nesîlî mîyan de têveroyîyayîş esto. Bi tebî nînan mîyan de zî esto. Neslê verênî de hêvîya dewe reyna bîye. Fikirîyaynê ke rojêke yena û ê agêrenî dewa xo. Labelê neslê ke şaristanan de bîyê pîl kokê xo û dewe birnayo. No semed ra neslo newe hîna zaf şaristanîy o, kultur û kehenşopîya kurdan ra hîna dûrî yo.

Seba koçberîye xebate bes a? Peşnîyazê alternatîfî çî yê û mucadeleyêko bitesîr senî ganî bibo?

Na mesela de verpirsiyar dewlet a. Çi ra dewlet a? Verê cû dewlete sebebê na mesela ya. Her çî ameyo kerdîş musebbîbê ci dewlet a. Dewlete ganî çî xeletîye kerda telafî bikero. Sazgehê sîvîlî tenya eşkenî rayîr bomojnî û polîtîkayanê dewlete ser o tesîr bikerî. Çîyê qîjkekî, munferîdî na mesela hal nêkenî. Tabî na nîna a mana ke wa kes çîyêk mekero, paweyê dewlete bimano. Sazgehê sîwîlî û bi taybetî zî beledîyeyî ganî polîtîkayanê xo goreyê koçberan bellî bikerî. Ewro ma ewnîyenî yew polîtîkaya koçberîye ya dewlete çin a. Labelê kişta naye de polîtîkaya beledîyanê kurdan zî çin a. Beledîya kurdan ya tewr pile mavajîme şêna qerarê vengkerdişî yê taxa Alîpaşa û Hasirliyî bigero. Ma ewnîyenî çarekerdişê înan ra seba koçberan çîyêk çin o. Her çiqas nê merdimê ke nê taxan de ciwîyenê mexdurê koçberî yê zî beledîya înan seba înan ney seba rehatê şaristanîyan şêna polîtîkayan tetbîq bikero.

Mesela kurdan seke ti zî zanê hema zî çare nêbiya û meseleyêka zaf gird a. No semed ra nê meseleyê bînî mîyanê na mesela de vînd benî yan zî erzîyenê pey. No semed ra koçberî ganî kişta na mesela de seba heqanê xo bi taybetî rexistin bibî. Sewbîna çare zî nika nîno mi vîr.

Seba ca dayîşî ez şîma rê zaf spas kena û xebata şîma de serkewtiş wazena.

Aşkın Toprağı

Haskar

Filmin sonunu baştan söyleyeyim: bu uzun metnin nihayetinde orospu oluyorum. Ben kadınım, Kürdüm. Kimisine göre lanetlenmiş bir varoluş biçimi, Kürd kadını olmak. Daha da lanetlileri de varmış diyorlar; Kürd lgbt' ler. Diyenler de yabancı saymadıklarımız. Yabancı saymadıklarımız bizim lanetlenmiş olduğumuzu söyleyip, lanetimizi ortadan kaldıracak bir eylem içine girmemeleri de kendi vicdan mastürbasyonları oluyor herhalde. Erkekler özelinde (kürdler de dahil), eril dilden bahsediyorum anlayacağınız üzere. O eril dilin önce kadını kutsallaştırıp, sonra kadını kutsallaştırırken kadına bahsettiği hoşgörü üzerinden, kadının her eylemini ve sözünü icazet vererek onama veya üstün bakarak reddetme aslında bütün lanetimiz. Erkek veya devlet; ikisi de kadının kutsal bir varlık olduğuna dair bir bilinç oluşturarak, sonrasında geliştirdiği bütün "ikinci sınıf insan: kadın" dilini meşru zemine oturtması bizim lanetimiz. Bütün bunlara inanmak... Halbuki kutsal filan değiliz. Milyonlarca yıllık bir canlı türünün, iki cinsinden biriyiz sadece. Milyonlarca yıllık tarihin, kültürün, emeğin, doğanın evrimleşe evrimleşe getirdiği noktada kutsallığımız değil, diğer cinsten aşağı olmak elimizde kalan. Aşağı

cinsten olmamızın bize olan etkisini, bizi kutsallaştırarak dengelemeye çalışıyorlar nihayetinde.

E ama bütün bunların göçle ne ilgisi var? Derginin kadın kotası saçmalığı var mı bilmiyorum, ama varsa o kotaya talip olacak bir hikayem var göçle ilgili, eğer icazet verip onarsanız. Eminim kadının sözüne ihtiyacınız vardır çünkü. Teşvik de ediyorsunuzdur. Bütün çabalarınız iyi niyetli olsa da, benim durduğum yerden bunun okuması şöyle aslında: "ne söylemem gerektiğinin, bana söylenmesi." Belki önyargılı bakış ama, kabul edersiniz ki, bir kadın olarak savunma mekanizmalarımın gelişmiş olması gayet doğal. Biraz da bu duygunun getirdiği öfkeyle, erkeğin ya da Kürd erkeğinin, Kürd kadını kutsallaştırmasıyla girdim konuya. Bu öfkeyi bu uzun girişten sonra biraz dindirmiş olacağım ki, nihayet göç hikayeme başlıyorum.

Efendim, "yoklar ve yokluklar diyarı." der Hasan Ali Toptaş köy için. Ben de öyle bir köyde doğdum. Daha doğar doğmaz da, ailenin bordrosuz işlerine mühürlendim. Kadın tarafından başka türlü görülmeyen hayatın bu yüzünde, önceden çizilmiş bu harlı yolda, kendime bu hayatı yakıştırdım; her kadın gibi. Kardeşlerim oldu, büyüttüm. İnekler vardı, sağdım. Koyunlar vardı, otlattım. Köyün

genç delikanlıları vardı, o delikanlıların varlığının bedelini baba veya abi sopasıyla bedenimde bir bir ödedim. Var olduğum hayata tek bir borcum yoktu. E tabii bir de ismim vardı, arada bana seslendiklerinde insan olduğum hatırlatılıyordu.

Bu hayatın gündeliği, bir de tabii daha büyük bir idea vardı. Akşam vakti kapımızı çalan hevallere gibi. "Gerillayız." deyince tanımadığımız, "teröristiz." dediklerinde kapılarımızı sonuna kadar açtığımız canlar. 15 haneli, etrafı dağlarla çevrili derdest edilmiş bir yerd köyümüz. En yakın şehir 3 saat. O da köyün en şehir görmüşleri arasından seçilen muhtarının her sene yenilediği minibüsüyle. Tabana kuvvet ya da ata binek: 10-12 saat, ki minibüse rağmen köy ahalisinin ayaklarında başka bir dünya boy vermiş diyeyim, gerisini siz anlayın. E böyle olunca da gerillalar daimi misafirimizdi. Ve fakat kapitalist jargonuyla, gerillalar o zaman amatör ruhlu; o kadar çoktular ki, bazılarının silah bile yoktu.

Onlar geldikçe, biz başka bir dünyaya boy verdik. Okul görmemiş onlarca çocuğun ve büyüğün öğretmenleri gibiydiler. Kürdistan hayalini içimize ekip, bu hayali bin türlü farklı perspektifle şekillendirip, insan olmayı tane tane anlatıp, gelip gidiyorlardı her gün. Onlar varken, kadın olmaya doğru giden yolda en coşkulu yürüyüşlerimi yapıyordum. Hatta aralarından birine aşık bile olmuşum. Bu da ilk orospuluğumdu herhalde. O aşkı şimdi en saf duygum olarak tanımlasam da, o zamanlar affedilmez bir hata yapmış gibi hissediyordum kendimi. Topu topu iki kere gelmişti köye o gerilla halbuki. Ben ona çay verirken bana gülümsedi diye aşık olmuş olabilirim, emin değilim. İki görüş, bir yıl her gece onu düşünmeden uyumamama sebep olmuştu.

Aşkla beraber büyük bir utançta vardı tabii. Köylü de olsak ergenlik yaşıyorduk çünkü. Köyün kadınları ergenliğini kanlarını içine akıtarak geçiriyordu. İlk regl'im hatırlıyorum. Hızır gece gelip bir şey yaptı sanmıştım kanı görünce. Kendimi kadın olarak o kadar lanetli hissediyordum ki, Hızır'ın bile bana zarar vermeye hakkı olduğunu düşünüyordum. Ama erkekler öyle miydi? Onlar ergenliklerini, dışarı doğru fıskıran görkemli bir egemen haykırıyla kutluyorlardı. Tabii o da becerebilene, daha doğrusu bilene. Tek kişilik yalnızlıkları, hayalleri damarlarına ve kasıklarına çok gelince belki bir utangaçlıkla ve korkuyla, ama büyük bir hevesle egemen haykırımlarını başka birisi üstünde test etmek istiyorlardı. Aslında test etmek de değil, egemen olmak istiyorlar. Ondan sonrası bir eşşeğe, bir tuğlaya, bir taş kadar gider...

Bugün köye az da olsa bir özlemim varsa sebebi, o köydeki o zehir gibi hayatımı yaşanılır kılan o gerillaya aşkımdır işte. Beni sevmesi önemli değildi,

hatta onun farkında bile değildim büyük ihtimalle. Yaşama tutunmamı sağlayan, beni ben olarak gerçekleştirmesine sebep olan varlığıydı. Sevgisi değil, varlığıydı bugün bu satırları yazmama sebep.

E ama mutsuz günler ebediyetliğiyle, mutlu günler bitimliliğiyle ünlü. Biz köylüler, gerillanın varlığıyla anlam bulan özgürleşme hayalini (daha bir hayat mümkün umudunu) yeşerttikçe, devletin gözünde görünür olduk. Görünmezliğimiz "kendi kendilerine umutsuz, sahipsiz yaşıyorlar." fikriyle besleniyordu. Ne zaman ki gerilla geldi, "beraberiz, sahiplisiniz." dedi, devlet de kıskanmış olacak ki, döve döve öldüre öldüre daha rahat bir hayat(!) sürmemiz için bizi evlerimizden sürdü. O anların detayını anlatmak pornografiye girer. O köyden çıkartılıp, bir kamyonun üstü açık kasasına bindirilme anına kadar geçen 1 haftalık süreç, "neden ölmedik ki?" düşüncesini hepimizin aklına sokacak kadar ölüm doluydu diyeyim, gerisini siz anlayın.

Alışılmışın dışında bir karede hayatta kalmak için, bilinmeyen korkutuculuğunu göz ardı etmemek gerekir. İlikleri donduracak kadar gerçeklikte bir sahnenin netliği ancak o zaman bilince işler. O köyden atılma ve eski bir kamyonun kasasında iki gün sürecek o göçün ne getireceğine dair bilinmezlik o kadar korkutucuydu ki, hayatımda boyunca bir an bile bilincime işlemiş o sahneleri unutamadım ve hayatta kaldım.

Doğduğum an kadın olmanın lanetlenmişliğini öğrenmeye başladıysam, o göçle de Kürd olmanın lanetini öğrenmeye başladım. O üstü açık kamyon kasasında gözlerimi kah güneşe kah yağmura her açtığımda, uzandığım yerden içime sokulmuş kardeşimin kokusunun bile değiştiği hissettim. Biz sadece bedenen değil, ruhen de göçüyorduk.

Göç, hayatta kalmaya çalışan Kürdlerin sadece emeğinin ve de yaşam alanının yer değiştirmesi değildi elbette. Benim gibi göç ile birlikte şans yaver gitmiş, şans yaver gittikçe beyazlaşmış, beyazlaştıkça tanımlanmış mutluluğa/ üzüntüye/ sevince/ heyecana adapte olmuş Kürdlerin duygularının da göç etmesiydi, köylerden sürgün edilmek. Bir bakıma unutmak üzerine kurulu yeni bir hayatın inşasına gönülsüz olarak yazılmaktı. Belleğin ölümüydü. Kendi acına başkasının acısıymış gibi bakılmaktı. Bir gerillanın ölümünde tek yapabildiğin; annenin gözlerine bakıp, gizli gizli ikinizin de gözlerinin dolmasından öte gidememesiydi duygu göçü.

Göç etmiş kürd mevzu bahis ise bütün anlatıların, araştırmaların yani üzerine söz söylenmeye en çok hak görülenin "emeğin sömürülmesi" ve "kürd kimliğinin saklanması" olduğu açık. Ve fakat bütün bunların arasında bir başka anlatı daha var; göç etmiş Kürd kadını olmak. Bu alandan söz üretmek bana en yakın gelen. Çünkü Kürdün emeği

dediğimiz an, milyonlarca açlıkla-ölüm arasında kalan hayatın sayısal verisine girmeden edemiyoruz. Ve istatistik dendiği anda, o hayatlar üçüncü sayfa haberi olmaya doğru gidiyor. En azından ben, o hayatların sayılarla anlatılmaya başlandığında bir çözüm getirdiğini görmedim. E malum, gerillanın "Beraberiz. Sahipsiz değilsiniz." sözünden binlerce fersah uzağında olan Kürd siyasetçileri de denkleme katınca aklıma Öcalan'ın dedikleri geliyor: "Devleti yıkıp devlet olmayı amaçlamamak kadar, verili devlet içinde erimeden ve onun sivil uzantısı olmadan kendini tüm toplumsal alanlarda yapılandırmak ve anlamsal kılmak demokratik modernitenin tarihsel rolüdür." Bu rolden uzak, günümüz Kürd parlamenterlerinin bugün göçe zorlanmış Kürd halkı adına ne yapmış acaba? 2004 ile 2009 arasında yapması gerekenleri yapmamış, KCK tutuklanmalarından sonra ise iyice eli kolu bağlanmış Kürd siyasetçilerine bugün, "neden bi şey yapmıyorsunuz" laf etme hakkımız yok ve fakat o 6 yıllık süreçte, çeşitli yerlerde Kürd emekçilerine yapılan linçlerin öncesinde ve sonrasında ne yapmışlar, bir sormak gerek. Bu biraz da, Nazilerin yaptığı soykırımda yüzbinlercesi ölen Çingenelerin bugün esamesinin okunmamasına benziyor. Nazilerin yaptığını, "Yahudi soykırımı" olarak adlandırırken, "ötekinin ötekisine" bir referansla her defasında sanki sadece soykırıma uğrayanlar Yahudilermiş gibi Çingeneleri, engellileri unutuyoruz. Bizim Kürdler için de bu geçerli sanki. Kürd olmak bir lanetlenme biçimi ve fakat diasporada olmanın getirdiği Kürd olmak lanetin laneti ki, Kürd siyasetçilerimiz -beklentim olmasa da- ne yakılan Kürd emekçilerini ne de Kürd kadınına ağızına alıyor. "Hele bir ülke kurulsun, ondan sonra ilgileneceğiz." demeye getiriyorlar.

Bireysel hikayeler teoriyi gerçek kılar. Eril dil; kadına ne söylemesi, ne yapması gerektiğini söyler. Köy de kadın olmak; köle olmaya eşdeğerdir. Köyde kadın olduğunu keşfetmek; aşık olmanın, ergenliğe girmenin utanç olduğunu kodlar. Göç; hayatta kalma savaşına yeni bir cephe açarken, duyguları da yozlaştırır. Kentte kürd olmak; kimlik bunalımında bir emek savaşıdır. Ve bütün bu bahsettiklerimin toplamı olan kentte kürd kadını olmak ise; hayatta kalmaya ve kültüre kazanmış bütün o kodları kazıyıp atmaya çalışırken, ilk aşık olduğun insanla evlenmek ve sonra boşanmaktır. İkincisi üçüncüsü derken, artık daha saymadığın bütün aşklarının neticesinde, bir türlü atamadığın o kültür kodlarının söze yansımaları olan orospuluk damgası yemektir.

Duygu göçü demiştim. Gerilla'ya aşkı beni ben yaparken, o gerillayı unutulmaz kılan, benle bir daha göz göze gelip ikinci gülüşü bir daha görmememi. Bugün şehrin getirdiği bütün yaşam alanları ve de alışkanlıkları, kadının aşka olan bakış

açısını da değiştirdi. En azından ben göçten sonra, köydeki o kadın değildim. Doğayla, hayvanlarla kurduğum, toprakla temellendirdiğim o aidiyet hissi bütün hayatımı biçimlendirdi köyde. Göç ettikten sonra kendi toprağında olmama bilinciyle, aşk özelinde duygu göçüm gerçekleşti. Köydeyken gerillaya olan aşkı ya da insanlarla kurduğum ilişki, o ilişkilerin iyileşmesine yönelik bir umutla devamlılık içindeyken, göçten sonra aidiyet hissi kaybolunca insan ilişkilerindeki umut besleyen tarafım da köreldi. Hep yeni birilerine aşık oldum, çünkü hiçbiri gerilla gibi "benim" değildi. Hepsinden çabucak umudumu kestim, çünkü toprağı benim olmayan bir alandan bir insan, bana kendimi gerçekleştirecek toprağı da geri veremezdi.

Diaspora' da Kürd kadını, kendi toprağında olmamakla ilgili aidiyet hissini kaybolmasıyla, ait olacak başka bir meta aramasına sebep oldu. Bugün burjuvalaşmış Kürd kadını diye imleyen, aşağılanmaya açık yaşam tarzının o aidiyet hissiyle çok büyük bir bağı var. O bağ Kürd kimliği üzerinden kurulmadığı vakit; Türk şehirlerinde kabul görme sınavı, kabul görmüş yaşam tarzına adapte olmakla çözümlenmeye çalışıyor; karşılıklı duygu alışverişiyle tanımlı aşklar, sınıfına bağlı olarak değişen zevkler, bir ömür birbirine benzer hayat sürmeye sebep işler...vs. Ve bütün bunların merkezinde Kürd kimliğini saklamak zorunda olduğu bir emek savaşı.

Öldürmeyen acı, güçlendirmiyor; insanı değiştirip, o acının bir daha yaşanmaması için hem bedenen hem de ruhen başka alana göç ettiriyor. Çoğumuz Kürd olma bilincinde sınıfta kaldık belki ama, sınıflar arası uçurumları gördükçe Kürd kimliği merkezinde yeni bir bilinç ortaya çıktı: sınıf bilinci. Bu bir anda eriştiğimiz bir bilinç değil tabii ki. Her gün açlıkla sınanırken; iki adım ötemizde başka bir hayatın mümkün olduğunu görmemizle yoğrulan aklımız, köyden sürgün edilmeye dair görüntülerle biçimlendikçe öfkesi ölümcül milyonlar ortaya çıkardı, çıkartıyor, çıkartacak. Biz diasporadaki Kürd kadın/erkekler, yeter ki yaşadığımız bütün bu beden ve duygu göçünün sebebinin Kürd olmakla ilgili olduğunu unutmayalım.

Ve elbette Kürd kadınları; aşkın, bir ömür çocuklara ve kocasına itaat kabul edenler kadınlar, sözünü ve eylemini "acaba erkekler bir şey der mi?" korkusuyla tartan kadınlar(ve haksız da değiller), ne söylemesi ne yaşaması gerektiğini dikte edenlere bütünlüğü bozmamak adına ses etmeyen Kürd kadınları... Aşkınızı, sözünüzü, eyleminizi yani kendinizi gerçekleştirin. Bunca yıl sonra ruhumu ve düşüncemi orospu yapan kanaat, aslında beni ben yapan gerilla' ya olan aşkı arama savaşımdı. Sizin savaşınız da ister bir aşkıta, ister bir hayalde anlam bulsun da varsın orospu desinler.

Endirekt Sürgün

Delil AKTAŞ

Sürgünde doğmuşum ben, bizim oralara hiç yağmayacak kadar karın arasında, hiç olmayacak kadar soğğun içine doğmuşum.

Aslında bu pek sürgün sayılmaz, sonuçta Koçgiri'ye bir Kurmanc köyüne nasıl sürgün diyebilirim diye düşünmeden edemiyorum ama yine de devletin zoraki gönderdiği bir yer. Kısa tutuyorum bu kısmı, en nihayetinde pek bir şey hatırlamıyorum ne yazık ki. Bu arada sürgün edilen ben değilim öğretmen olan ve sanırım devlete rahatsızlık veren babam...

Karda kışta geçen bebeklik-çocukluk karışımı zamanlardan sonra Amed'e biraz daha yaklaşıştık. Geceleri çatışma seslerini duyabileceğiniz, o zamanlar anlamlandıramadığım Gerilla-Esker savaşının gerçekleştiği alanlardan biriydi burası, Hênê(Hani).

Alışmamıştım çocukken başka başka konuşan insanlara, 'yadê dibêjin çi?'(anne ne diyorlar?) diye soruma annem 'Ew Zazakî dipeyivin, tu jî biele!'(Zazakî konuşuyorlar, sen de öğren!) deyip durdu.

Bu arada bunu diyen annem evlendikten sonra Kurmancî öğrenmişti. Nitekim birkaç bir şey öğrendim 4 yıl boyunca ve oradayken konuşabiliy-

ordum, ta ki tekrar Kurmanc'ların arasına dönene kadar.

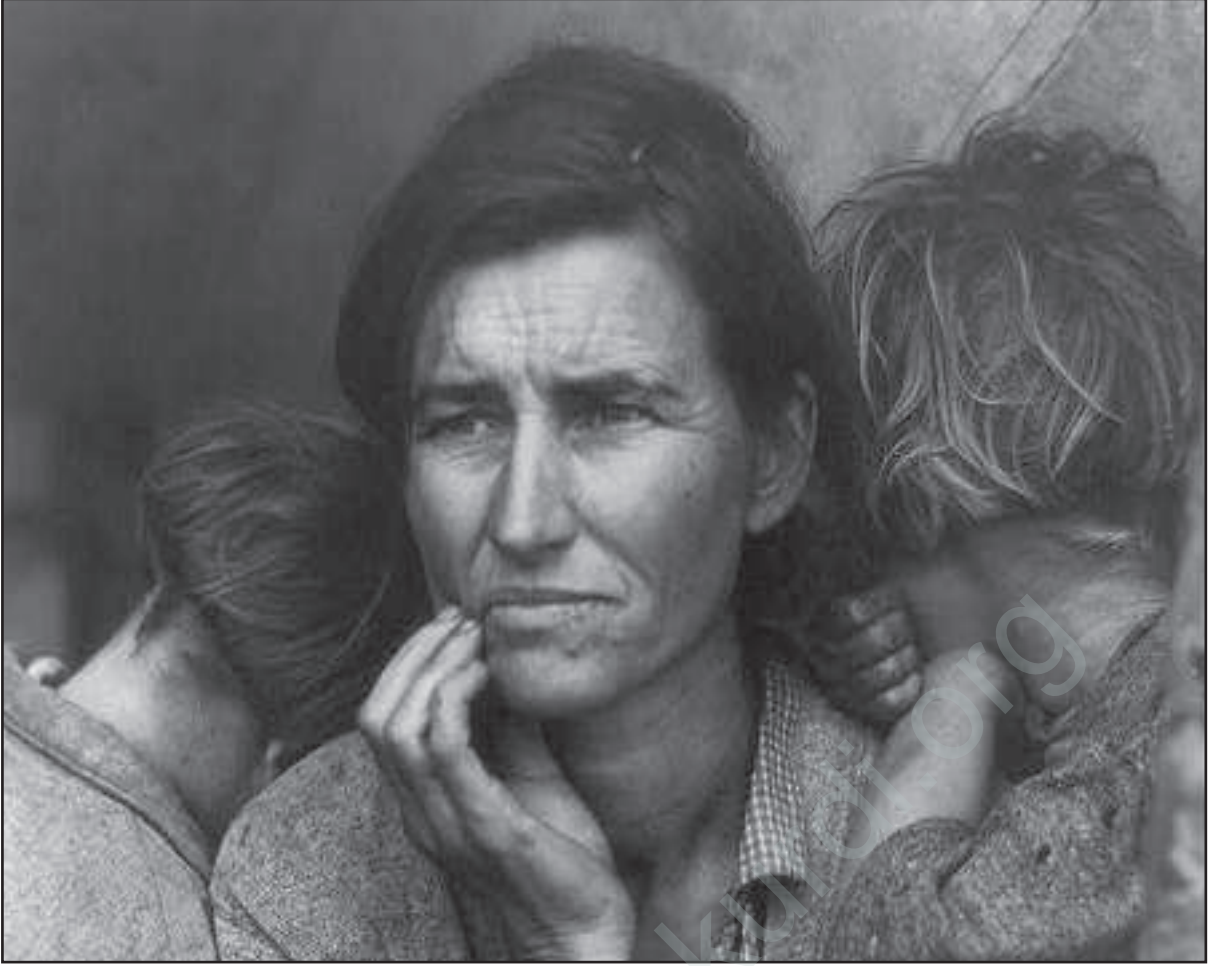
Zaza çocuklarını hep kıskanmışımdır, hem Kurmancî hem Zazakî hem de Türkçe bildikleri için. Bu da bir itirafım olsun. Hênê'deki 4 yılın ardından, sonunda Amed merkeze varabilmiştik, babamın çok istediği şehre.

İlk kez görüşmüyorduk Amed ile, babam da ilk kez görmüyordu fakat aramızdaki heyecan volümü dışarıdan bakınca anlaşılıyordu. Onun gözleri gülüyordu ben ise arkadaşlarımdan ayrıldığı için ağlamaklıyım.

Amed maceramız hızlı başlayıp hızlı sonlanacaktı. Daha geleli birkaç yıl olmuştu ki bir sürgün haberi daha geldi.

Tabi o haberin konuşulduğu ve çocukların duymadıklarına kanaat getirdikleri zaman 'sürgün' çocuklar varken ise 'tayin' deniyordu. Nemelazım dışarıda bir yerde söylenir, başka başka insanların kulaklarına gider diye tedbirli davranılıyordu elbette.

Sürgün haberine pek şaşırmamıştım çünkü şaşırıldığı bir başka şey vardı. Yeni bir yer, hiç duy-

madığım bir yer, annemin deyimiyle cehennemin dibi olan yer, Tekirdağ.

O çocuk aklı ile düşününce yeni bir yere gideceğiz, hep birlikte yine yolculuğa çıkacağız ve tabi ki diğer çocuklara hava atma merakından ötürü olsa gerek gitmeyi istemiştim. Hele bir de sınıf arkadaşlarıma harita üzerinden yeri gösterip 'bax bız buraya gidiyız ha!' dedikten sonra gitmek akılımin tamamını işgal etmişti.

Evde çocuklar 'uyuduktan' sonra başlayan tartışmaları hala unutabilmiş değilim. Annemin gitmemek için direnişi babamın gelmeyeceksin de burada ne yapacaksın 3 çocukla, perişan olmaz mısın argümanı vesaire...

En nihayetinde savaştan annem galip çıkmış ve babamı sürgüne yalnız göndermiştik bu sefer. Tabi bende hayal kırıklığı oluşmuş ve hemen okulda attığım forsun hesabını nasıl verebilirim düşünceleri sarmıştı aklımın dört bir yanını.

Babamın gittiği ilk gün, okul hayatımın en zor günüydü. Erkek olmanın da verdiği hırsla okula gitmek istemediğimi, çalışıp(pazarda arabacılık yapmak, sakız satmak, çekirdek satmak..) aileme bakabileceğimi anneme ne kadar anlatmaya çalışsam da beni 'ancak okuyarak bize bakabilirsiniz'

ile kandırmış ve okula devam edebileceğime inandırmıştı.

Dediğim gibi ilk gün çok zordu. Ben ki okulda sakinliği, suskunluğu ve ağır başlılığıyla tanınmışım; o gün öğretmenime -aynı zamanda babamın yakın arkadaşı- isyan ederek zedelemişim duruşumu. İşte o gün, 'endirekt sürgün' Kürtlerde var olan isyan genimi aktif hale getirdi.

En nihayetinde annemin endişeleri başa çıkarması ve bir kadının tek başına bile olsa hayata nasıl sıkı sıkıya sarılabileceğini gördüm. Sadece çocuklarını mı düşündü ya da sadece kendini kanıtlamak mı istedi?

Sanırım kadının her ikisini de gerçekleştirecek gücünü bir erkek olarak görmek övünç kaynağıdır. Marc Bloch'un "İnsanlar babalarından çok, zamanlarının çocuklarıdır" lafı annemin bazen "Ez diya Delil im/Delil'in annesiyim" diye çıkışları ile hep eridi gitti beynimde ve koca tarihçiyi yerlere serdi gözümde.

Sonu getirme konusunda benden kötüsü yoktur ama söylemek istediğim bir şey daha var; göçe zorlanan, yerlerinden sürgün edilen çoğu Kürtün devleşen acılarının yanında aynı zamanda özgürlük isteği de filizlenmiştir. Geriye kalan yalnızca verimli topraklara ekmektir o filizleri.

Kürdün Hayatı Dramatiktir...

Dosya

Ülkesi 4 gaddar rejim tarafından idare edilmiş; savaş, kan, göz yaşı bir gün bile eksik olmamış..

Tüm bunların yanına kaderine bir de göç ve sürgün eklelenmiş.

Sıradan vatandaşından önderine sanatçısına alimine herkesin yaşadığı ortak bir kader...

"Kürdün göçü"nü irdelediğimiz bu sayıda önde gelen Kürtlerin hayatlarına kısa bir bakış attık.

Ürettiklerine, yaptıklarına çok fazla girmeden sadece nerelere gittiklerine baktık.

Yaşadıklarını görünce bir kez daha hüznüldük.

Hikayesini buraya taşıdıklarımızın şahsında "ömürünü gurbette geçirip gurbet türküleri" söyleyenleri, ülke hasreti içinde ölüp, çok uzaklarda defnedilenleri saygıyla anıyoruz.

Ruhları şad olsun..

BEDIRXANİLER

Bedirxan Bey

Bedirxan bey 1803 yılında Cizre de dünyaya gelir. 18 yaşındaki Botan Emirliği'nin başına geçer. 1830 da Botan bölgesinin idaresini eline alır.

Kendi adına hutbe okutup para bastırır. Kültür sanat ve ticaret alanlarında Kurdis-

tan'ın gelişmesi için önemli adımlar atar.

Kürt aşiretlerini bir çatı altında toplar. Gitgide büyür ve gücü artar.

bu büyüme sonunda gözü iyice korkan Osmanlı büyük bir kuvvetle saldırır. Bedirxan Bey'in direnişi anca yiğeni Yezdanşêr in ihaneti sonucu kırılabilir. Savaş sonunda mir ailesi birlikte önce İstanbul'a oradan da sırasıyla Girit ve Şam'a sürülür. 1868 de Şam'da hayatını kaybeder.

16 eşi olan ve 96 çocuk babası olan mir hayatını kaybettiğinde sadece 42 (21 kız 21 erkek) çocuğu hayattadır.

Celadet Elî ve Kamuran Elî Bedirxan

İkisi de sürgünde, İstanbul'da dünyaya gelir. Celandet 1893'te, Kamuran da 1895'te doğar. İlk ve orta

öğretimlerini İstanbul'da tamamlarlar. Celadet Osmanlı ordusu ile Kafkas cephesinde savaşır. Savaş bittiğinde ikisi Almanya'ya gider. Almanya'da çok zor şartlar altında yaşamaya başlarlar.

1925'te celadet Kahire'ye geçer.

1930 da iki kardeş yine sürgünde bu kez Şam'da buluşur.

Burada Xoybun'un kuruluşuna katılıp Kürtçe için çalışmaya başlarlar. Celadet Hawar'ı Kürtçe Latin harfleri ile çıkarıp gramer çalışmaları yaparken Kamuran şiirler yazar.

Kamuran Beyrut'a geçip Roja Nû adlı bir dergi çıkarır. Celadet de bir süre ona Beyrut'ta yardım eder.

1948'de Kamuran Paris e gidip Sorbonne Üniversitesi'nde Ortadoğu dilleri üzerinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlar.

Celadet 1951'de sürgünde hayatını kaybettiğinde dedesinin de gömülü olduğu Şam'daki mezarlığa gömülür.

Kamuran da 1978'de ülkesinde çok uzaklarda vefat ettiğinde vasiyeti üzerine naaşı bir üniversiteye kadavra olarak kullanmak üzere bağışlanır.

MELE MISTEFA BERZANÎ

1903'te Berzan'da dünyaya gelir.

1931'de Irak yönetimi tarafından önce Basra'ya sonra da Süleymaniye'ye sürülür.

Oradan kaçarak tekrar Berzan'a gelir yeniden başkaldırır.

1945'te Mahabad'a geçer ve Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşuna katılır.

Qazi Muhammed tarafından silah kuvvetlerin başına orgeneral rütbesi ile atanır.

Cumhuriyet yıkıldıktan sonra peşmergeleri ile Sovyetler Birliğe geçer.1958 de tekrar Kurdistan'a döner yeni bir ayaklanma başlatır.

1979 da tedavi için gittiği Washington da hayatını

kaybeder. Diğer Kürt büyüklerinden farklı olarak mele Mistefa doğduğu yere, Berzana defnedilir...

CEGERXWÎN

1903 yılında Mardin'in Hesarê köyünde doğar. Medrese eğitiminden sonra imam olur. Türkiye, Irak ve İran'ın Kürt bölgelerinde imamlık yapar. Kendi tabiri ile 1925'te Şeyh Said İsyanı sonrasında Kürt olduğunun bilincine varır. 1930'da imamlığı bırakıp siyaset çalışmalarına ağırlık verir. Suriye'ye geçer. Amûde'de Ciwankurd derneğini kurar. Dernek Fransız manda yönetimi tarafından kapatılır. Bağdat üniversitesinde Kürtçe dersler verir. Önce Suriye, oradan da Güney Kurdistan'a geçer. 1973'te Suriye devletinin baskısı ile Lübnan'a sürgün edilir. Oradan İsveç'e göçer ve 1984 yılında Stockholm'de hayatını kaybeder. Suriye'nin Qamişlo kentinde defnedilir...

MUSA ANTER

1920 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesine bağlı Zivingê köyünde dünyaya gelir.

İlk göçünü 7 yaşındayken Gerçüş'e ilk okul okumaya giderken yaşar. Eğitim hayatını önce Mardin Merkez'de sonra da Adana'da devam eder. Üniversite okumak için İstanbul'a gelir.

Burada dönemin Kürt aydın ve öğrencileriyle iletişim halinde olur. Hakkında onlarca dava açılır. Defalarca hapse atılır. Hapiste elinde hiçbir kaynak olmamasına rağmen 12 bin maddelik Türkçe Kürtçe sözlük yazar.

Diyarbakır'a gelerek Dicle'nin Kaynağı ve İleri yurt adlı gazetelerini çıkarır. Gazetede her yazdıkları ayrı bir dava konusu olur.

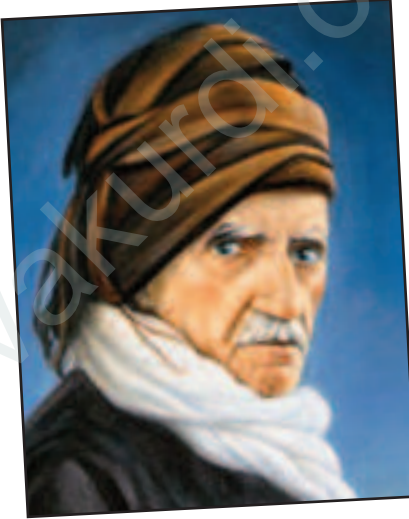
76 yılında köyüne döner, 89 a kadar köyünde yaşar. Sonra tekrar İstanbul'a gelir. Oğlunun tabiriyle İstanbul'daki evleri Kurdistan konsolosluğu gibidir.

92 yılında faili meçhule kurban gider.

Musa Anter'in "son göçü" Kürtler için ibretlik olaylardan biridir. Bir halkın yetiştirdiği en büyük değerlerden biri olan Apê Mûsa, devlet tarafından katledildikten sonra yine de devletin 4 elemanı tarafından herkesten gizlice köyüne gömülür.

SAÎDE KURDÎ

1876 yılında Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı Nurs köyünde dünyaya gelir. Eğitim hayatına başladığı Van'a büyük bir üniversite kurma fikri ile Osmanlı padişahı 2. Abdülhamit'e gelir. Önce hapse atılır. Sonra da deli diye akıl hastanesine gönderilir.

Selanik'te Abdülhamit muhaliflerine katılır. Batum üzerinden tekrar Van'a döner.

1. dünya savaşında Kafkas cephesinde savaşırken Ruslara esir düşer. Çeşitli esir kamplarında kaldıktan sonra

kaçarak İstanbul'a gelir. Ankara'ya gidip bir müddet orda yaşar. Yine Van'a geçer.

Şeyh Said isyanına destek verdiği gerekçesi ile sürgüne gönderilir. Burdur, Barla, Isparta, Afyon, Emirdağ, Kastamonu gibi yerlerde sürgün olarak yaşar. Afyon, Denizli, Eskişehir hapishanelerinde yatar. Hapisten çıktıktan sonra hayatının geri kalan kısmını Emirdağ ve Isparta da geçirir. 1960'ta son günlerini geçirmek için Urfa'ya gider ve orda da vefat eder. Oraya defnedilir.

Bi süre sonra mezarının açılıp naşının içinden alındığı anlaşılır. Dönemin cunta yönetiminin naaşı ne yaptığı bilinmemektir.

YILMAZ GÜNEY

1936 yılında Adana'da dünya gelir. İlk ve orta öğretimini orda tamamlar. Üniversite için önce Ankara sonra da İstanbul'a gelir.

Sinema ile tanışır. Oyunculuk -senaristlik ve dergilerde yazarlık yapar. Bir yazısından ötürü hem hapis

hem de sürgün cezası alır. Paşakapısı, Sağmalcılar, Urfa, Nevşehir, Bursa, Sivas askeri cezaevi, Maraş, Düzce, Topbaşı, İmralı, Isparta cezaevlerinde kalır. Konya ve Nevşehir de sürgün hayatı yaşar. Adana'da karıştığı olayda bir savcıcı öldürmek suçundan hükümlü iken bayram izninde hapisten kaçar. Fransaya' gider. Duvar filmi ile

Cannes film festivalinde Altın Palmiye ödülü kazanır. 1984 de Fransa da hayatını kaybeder. .. Paris'in Père Lachaise Mezarlığı'na defnedilmiştir

AHMET KAYA

1957 de Malatya da dünyaya gelir. 72'de İstanbul'a geçer. İşportacılık dahil bir çok iş yapar. 99 yılında "yeni kasetimde Kürtçe şarkı söyleyeceğim" dediğinde kendisine yönelik bir toplumsal linç başlar. Avrupa ya göçmek zorunda kalır. 2000 yılında Paris'te hayatını kaybeder.. Yılmaz Güney'in yanına, Père Lachaise Mezarlığı'na defnedilmiştir

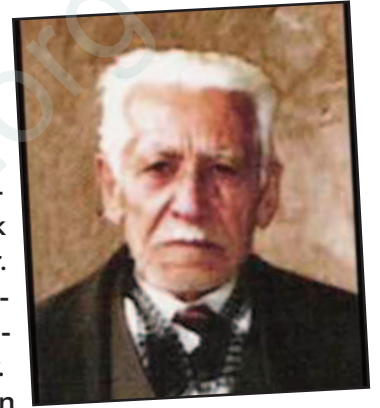
AYŞE ŞAN

1938 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelir. Sanata ilk adımlarını antep'te atar. İstanbul'a gider burada Türkçe şarkılar da seslendirir. Kürtçe söylediğinden ötürü baskılara dayanamaz ve Almanya'ya gitmek zorunda kalır. Önce İstanbul'a sonra da Hewler, Süleymaniye, Kerkük gibi Kürt şehirlerinde yaşamaya başlar. Bağdat radyosunda çalışır. Ömrünün son günlerini İzmir'de yoksulluk içinde geçirir. 1996 da vefat eder.

KARAPETÊ XAÇO

1902 yılında Batman'da dünyaya gelir. Ermeni soykırımı esnasında ailesinin büyük kısmını kaybeder. Küçük kardeşi ile beraber civar köylerde çobanlık yapmaya başlar. Sesi güzel olduğundan ağa konaklarında dengbêjlik yapar. Şeyh Said isyanı sonrasında "Binxet" e Güneybatı Kurdistan'a geçer. Qamişlo, Hesekê ve Beyrutt'a yaşar. Fransız ordusunda 15 yıl boyunca paralı askerlik yapar. Fransızlar çekildiğinde onların Fransa'ya gitme teklifini reddeder. Ermenistan a yerleşir. Erivan radyosunda çalışmaya başlar. 2005 yılında Yoksulluk içinde ve doğduğu topraklara özlem içinde hayatını kaybeder.

Sürgünden Kalan Süngü İzleri

Omedia Tija SODIR

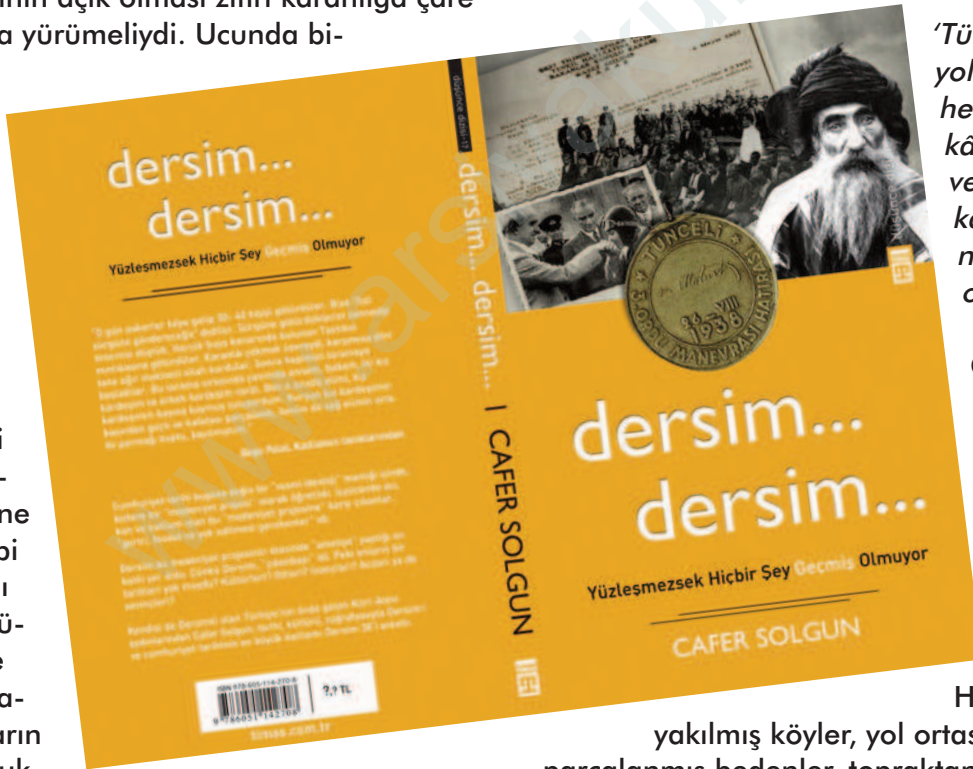
Ne yaparsa yapsın geceye işlemiş ağır
● ● ● barut kokusundan, kurşun seslerinden
ve su toplayan ayaklarındaki ağrıdan bir türlü
kurtulamıyordu. Yürürken ayağına takılan çürü-
müş ceset kokuları en dayanılmazıydı. Durmadan,
dinlenmeden ve daha hızlı yürümesi gerekiyordu.
Daha yükseklere...

Aşağılarda vadileri doldurmaya başlayan ağır
gece, bir ressamın dahi çizip anlatamayacağı
kadar katran karasına çalıyor, ürkütüyordu yolcu-
larını. Gözlerinin açık olması zifiri karanlığa çare
olamıyorsa da yürümeliydi. Ucunda bi-
linmezlik, ar-
dında ölüm
olan yollar
yorar insanı.
Ama zor
olan, insanı
tökezleten
başka şeyler
oluyordu:
çocuk çığlık-
ları! Sessizliği
yırtmakla kal-
mıyor, yüreğine
bir hançer gibi
saplıyordu acı
dolu çığlık! Yü-
rüyemez hale
gelmiş olan ta-
katsiz kadınların
sırtındaki çocuk-
lar... Ya acıkmış ya korkmuş olan çocuklar.

Böyle dedi sonra:

**"Karanlık çökünce bizi Harçık Suyu kıyısında bul-
nan bir kayalığın üzerine çıkardılar ve ağır maki-
neli tüfeklerle kurşuna dizdiler. Ben de çenemden,
sağ elimden ve sırtımdan yaralanmıştım. Yarala-
nınca yere düştüm ve ölmüş gibi davrandım. As-**

**kerler beni ve öldürdükleri diğer kişileri bacakları-
mızdan tutup kayalık üzerinden suyun içine attılar.
Suya düşünce boğulmamak için çok çırpındım, so-
nunda suyun ortasında bulunan bir kayaya takıl-
dım. Suyun üzerinden durmaksızın cesetler
akıyordu(...) Bir de yaralı. Bu yaralı kişi benim gibi
10 yaşında olan teyzemin oğluydu. Kurşun kafa-
sından, göğsünden, ve omzundan geçmişti. Kıyıya
varıp bir söğüt ağacının dibine geçtik; orada sa-
bahladık. 4 gün boyunca sadece su içtik, yemek
bulamadık. Ölüm korkusunun üzerine açlık bastı-
rınca fire verdik ve dördüncü gün kuzenim öldü."**

**'Tüm gidişler kesişen
yollarda seyreder ve
her yol, yolcunun hi-
kâyesindeki hüznü
ve kederi taşır, ar-
kandan su dök-
nin, el sallayanın
olmasa da...'**

Gidilen her yer
yol sürgüne, sür-
günler uzun ve
yorucu yollara,
umuda, açlığa
ve ölüme çı-
kardı. Bütün
sürgün hikâye-
leri benzerdir.

Hepsinin gerisinde

yakılmış köyler, yol ortasında dizilmiş ve
parçalanmış bedenler, topraktan sızıp derelere
karışan kan ve ihanet olur...

Kan akmış Munzur'un ağıt yakan sesi ve "böyle
acı ne görüldü, ne duyuldu" diyenlerin öfkesi
vardı yorgun yüzlerde. Yıllar geçse de katliamdan
kurtulanlar, bedenlerinde taşıdıkları süngü izleri
ile katliamı her adımda her solukta hatırlayacak-
lardı. Onlar nereye gitse onlarla olacak ve kendi-
leriyle birlikte götüreceklerdi gidecekleri yere.

Anlatırken uzun süre aynı yere sabitlenecekti bakışları, küçücük çocukların çığlıkları yankılanacaktı kulaklarında...

...

Geçmişten bugüne Kürdün belleği hep benzer şeylere tanık olmuştur. Kürt'ler o zaman da inkâr ediliyor, zindanlara kapatılıyor, katlediliyordu. Küçücük bedenlere yapılan akıl almaz işkencelerdense kimse bahsetmiyordu. O günden bugüne, yalnız ve yalnız acıları tazeleniyordu. Zaman ise sürgüne gebe yollara çıkıyordu.

38 Soykırım'ından sağ kurtulanlardan biri, böyle dedi: " *Erkekleri kuşuna dizip, kadınlara sahip olmaya çalışınca, kadınlar düşmana esir olmaksansa bedenlerini uçurumlardan aşağı saldı. Kimisi ölü taklidi yapıp cesetlerin arasında kaldı gecelerce, kimisi uzun yürüyüşlere çıktı. Günler, haftalar, aylar süren ve çoğu dağ koyaklarında biten uzun sürgün yürüyüşleri...* "

...

Dedik ya; bütün sürgün hikâyeleri aynı.

Gecenin bitip güne kavuşmaya başlayacağı vakit geliyor ve iri cüsseleri, yeşil formaları ve siyah postalları ile basıyorlardı evleri. Kim var kim yok köy meydanına toplatılıyor, erkekler bir köşeye diziliyor ve çoğu zaman eşlerinin, çocuklarının önünde kıyafetleri çıkartılıp çırılçıplak bekletiliyorlardı. Yere serilip tekmelenirken bedenleri hangi ikilemde olduklarını biliyorlardı: Ya teslim olup korucu olmayı seçecekler ya da kabul etmeyip büyüdükleri toprakları terk edeceklerdi. Bu yüzden teslim olup ihanet batağında çürümektense, sürgünde/süngüyle öldürülmüşlerdi.

Köyler yakılıp sürgünler başladığında yüksek katlı binaların gölgesinde, şehirlerin gürültüsü ile tanıştılar. Tek göz odalarda 8-10 kişi kalıp çalışmaya koyuldular. En ağır işlerin, en ucuz işçileriydi onlar. Yeni bir kent, yeni bir yaşam, yabancı oldukları bir dil ve aşığılanan çocuk ruhları vardı.

Paylarına düşen ortak sürgünler sonrası acıları da ortak olmuştu. Ya terki diyarda doğan çocuklar? Resmi ideolojinin bu çocuklara reva gördüğü, yalanlarla kurulu ve her sabah "Türk'üm, doğruyum..." dedirterek eğittiği hayattı. Bir çoğu, okul hayatını dahi yaşamadan zorlu yaşam koşullarında nasır tutan elleri ile büyüyordu.

Büyükler biliyordu ya bu kanlı sürgünün nedenini, çocuklar anlamak için çok çabalıyordu. Büyüdüklerinde annelerinin soğuk sürgün gecelerinde kısık sesli stranların da söyledikleri "lori, felek" sözlerini duydukça daha iyi anlayacaklardı. Onlar ölüme davet bir dilin mirasçısıydı. Ve konuşmak, unutmamak ölümdü. Konuştukça, hatırladıkça öldüler...

Kadınlar? Onlar dillerine yabancı oldukları bu kentlerde sokağa çıkmaya çekiniyordu.

Kendi dünyalarında kopan fırtınalarda savrulanlar kadar, toprağa daha sıkı kök salanlar da vardı. Savrulanlar kendi kimliklerine yabancı bireyler haline gelecek ve yapılmak istenen asimilasyondan paylarına düşeni alacaktı. Devlet bu noktada Dersim üzerinde var olan bütün enerjisini kullanarak kıyımını yapmış ve kendine yabancı bireyleri yaratmıştı.

Nasıl ki bir çiçek toprağına köklerini saldığı yerinden söküldüğünde başka bir toprakta kuruyorsa, insan da geçmişiyile kök saldığı toprağından uzaklaştırılınca kendine yabancı bir birey olup kuruyup kaybolur.

Bugün hâlâ Tunceli ile Dersim arasında sıkışmış ve gerçeklerle yüzleşmekten korkan bireyler yetişiyor. Tunceli cephesinde yetişenler her şeyden uzak, yalnız, umursamaz... Dersim yanını diri tutanlar hâlâ var olma mücadelesi veriyor. Geçmişte yapılan katliamı, kan akan sularını ve aşınmış dağlarını unutmuyor. Yüzleştikçe, özgürleşmek için daha fazla kenetleniyor acılarına. Uçuruma salınmış genç bedenler adına sahip çıkıyor ve direniyor.

Göçmen Kuş ve Zamana Yenilen Uzak Ülkesinin Hayali

Qewsik KEVIR

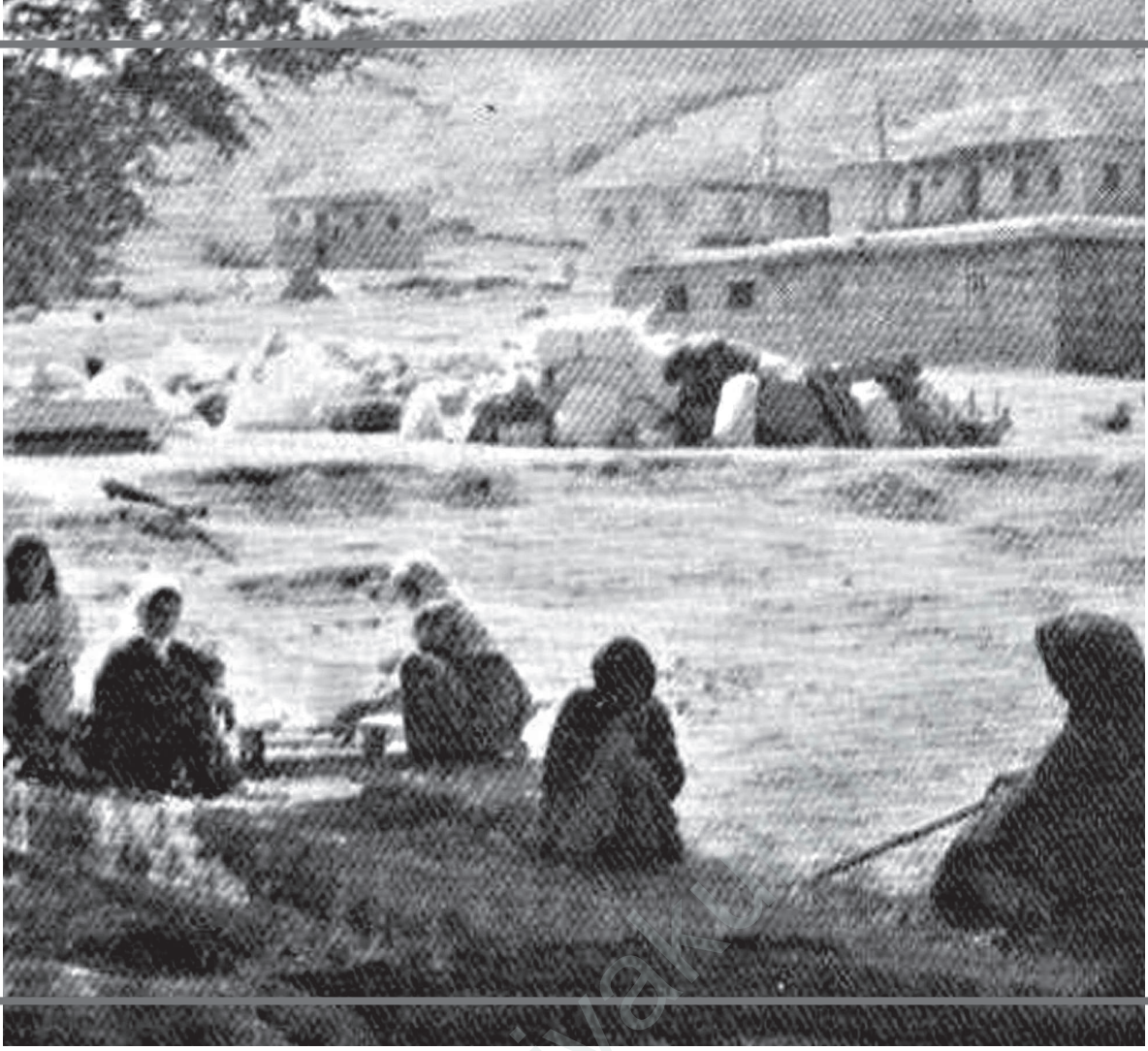
"...Neyi bekliyoruz böyle toplanmış pazar yerine? Bugün barbarlar geliyormuş buraya..."

Türk tarih tezinin en matrak yanlarından biri de sınırları dahilinde yaşayan tüm halkları asimile etmenin bir aracı olarak "kavimler kapısı Anadolu", "pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu" (siz bunu "şimdi hepsi defoldu, komple Türklerin oldu" şeklinde okuyun), "pek çok halkın gelip geçtiği yer" gibi ibarelerle iğfal ettiği farklı halklardan beyinlerin bir süre sonra bunu akılcılaştırmasıdır. Sözelimi "Balkan göçmeni" olduğunu iddia eden birine atalarının Güneydoğu Avrupa'dan üstelik de ta Orta Karadeniz'e niye geldiğini sorduğunuzda sistem hatası vermeye başla-

yacaktır. Aslında göçmen bir ailenin değil zorla yerinden edilmiş bir ailenin dördüncü kuşaktan üyesidir.

Söz konusu *Türk tarih tezi* mantığıyla düşünüldüğünde -ki farkındayım zorlanıyorsun- Kürdler bir gün, aniden, can sıkıntısından yollara düştü. Ne saçmalık diye düşünüyor olabilirsin ama buna inanan milyonlarca Türk'ün olduğunu unuttuğunu hatırlatmalıyım.

Aslında dağlar ülkesinde köyleriyle zozanlar arasında binlerce yıldır mevsimsel döngüyü takip ederek yollarda sürüklenen ve neredeyse yarı göçebelik genlerine işlemiş bir halk varmış. O kadar ki "Kürd'ün arkasında dostları yoktur ama

dağlar vardır” sözü yerleşecek kadar uzun geçmişli, bir içice geçmişlikmiş sonuç. Son birkaç yüzyıldır paylarına düşense yalnız sürülerin otlaması için değil bazen kendi yaşamlarını koruyabilmek için yapılan uzun yolculuklara dönüşmüş ki aşiretlerin ya da aşiretlerinden kopup da bir başına düşen ailelerin tarihlerinde anlatılmaktadır.

Öncesi ve sonrası da dahil 1925, 1930, 1938 tece'nin İttihat ve Terakki'den devraldığı ve bütünlüklü olarak uyguladığı *Şark İslahat Planı* ve buna bağlı *Zorunlu İskan Yasası*'yla kudretli Osmanlı padişahlarının hayali gerçek kılındı: Çil yavrusu gibi dağıtılan, kimi de dağlar ülkesinin başka sınırlarla çevrelenmiş parçalarına kaçmak zorunda bırakılan Kürd nüfusun değil isyan, direniş umudu bile kırıldı. 1984'te isyan kıvılcımı yeniden tutuştu ve dağlar boyunca kuzeyi sardı ve kıvılcımın sıçradığı her yerde ve ateşin söndürülemediği her yerde önce zozan yasaklandı; sonra da köyler kötü haber ve daha kötü haber denkleminde başlarına yıkıldı. Bir, beş, on derken 1997'ye geldiğinde Kuzey Kürdistan'da 3428 yerleşim; en iyi olasılıkla boşaltılmıştı. Diğer olasılıklar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınan binlerce dosyanın içinde kalmış basit

başvuru ayrıntılarından daha fazlası olarak; yerinden yurdundan edilip, göç etmek zorunda bırakıldığı kocaman bir şehrin merkezini hiçbir zaman görmek istemeyecek bir ananın sessizce duvara bakan, vahşete tanık gözlerinde gizli.

Yazının üstünde tüm ağırlığıyla duran Kavafis'e ait dizeler sömürgeci devlet terörüyle zorla yerinden edilenlerin gerçekliği haline dönüştü. Küçük Asya'nın, Kilikya'nın bereketli ovalarına kurulu kasabalara ulaşanlar gerçekten de karşılarında barbarları beklemekte olan bir kitle buldular. 1938'de yük vagonlarından indirilen Dersimlilerin kendilerine anlatıldığı üzere kuyruklu olup olmadıklarını görmek için tren istasyonlarına doluşanların torunları, 50 yıl sonra yalnızca gelenlerin kuyruklu olmadığı kavrayış düzeyine ulaşmıştı; ama sadece o kadar. “Kuyruklu Kürd” söylem düzeyine indirgenmişti ama hâkim ulusun ırkçı bireyleri sürekli birilerini imtina etmek zorunda kala kala sırf farklı bir dil konuşmalarından dolayı “İngiliz” ya da “Fransız” gibi daha yaratıcı hitapların nesnesi haline dönüştürdüler gelenleri.

O farklı dilde sürekli kendisine hakaret edildiğini

düşünen beyaz ev sahipleri gerildikçe haçlar ve kulekular hariç tastamam Klu Klux Klan hamleleri belirdi. Bu vakaların tümü istisnai ve münferit ilan edilmelerine karşılık istisnai olamayacak kadar yaygın ve örgütlü girişimlerdi ama ne yazık ki Kürdlerin seslerini duyurabilmeleri mümkün bile değildi, dolayısıyla çoğu adli kayıtlara bile giremedi. Halen süren Kürd işçilerin uğradıkları saldırıların bile ancak bazılarını öğrenebildiğimizi düşünüp bunu iletişim olanaklarının çok daha az olduğu 15 yıl öncesine ışınladığınızda karşılaştıklarınızı az çok tahmin edebileceksiniz. Zaman makinesinin ayarını 20 sene yaparsanız karşılaştıklarınızı "Tom Amcanın Kulübesi" kıvamında *Felat'ın Naylon Çadırı* olarak da okuyabileceksiniz. Bereketli ovalardaki kasaba-

gettolara giriş yaptı; elbette şanına yakışır şekilde: karakol, panzer kuşatmaları, GBT işkenceleri gibi sosyal hizmetlerle. Neyse ki dikenli teller ya da duvarlarla çevirmeye çok ihtiyaç duymadılar çünkü genellikle bu gettoların dış dünyaya erişimi sağlayan tek bir giriş yolu vardı. Ve neyse ki nazilerin Yahudilere takmayı zorunlu kıldıkları türden sarı *Magen David* benzeri simgelere de ihtiyaç duymadılar; hem zaten herhangi bir olay olmaksızın bile polis telsizlerinde "esmer vatandaşlara dikkat" anonsları yapılırdı.

Köy boşaltma askeri stratejisinin temel perspektifleri arasında açık bir işgücü yaratmak olmasa da; tecenin kırsal nüfusun azaltılması –ki bunu topra-

lar "şirin ilçe"likten "serhat ilçe" mertebesine hızla yol alırken; kenarlarında da uzaklardan bakıldığında seracılık patlaması izlenimi uyandıran kocaman naylon çadırlardan örülü kentler oluşuyordu. Tenekelerle, briketlerle takviye edilen çift naylonlar; kenarlarına kurulu oldukları yerleşimlerden yalıtılmışlıklarında giderek tahkim edilmiş gettolara dönüştü.

"Pis kokuyorlar" diye saldıran yerli Türk müteşebbis hassas vatandaş duyarlılığının linç gücü giderek örgütlenen, "dağdan gelip huzuru bozan"/ "vahşi Kürdler"e yetmemeye başlayınca da; devlet ilk kez

ğında yaşayanların proleterleştirilmesi, yedek işgücü haline dönüştürülmesi olarak da okuyabilirsün- yönündeki toplum mühendisliği programıyla uyumlu olması sonucu bir taşla ikinci kuş da vurulmuş oldu. "Almanya, acı vatan" edebiyatıyla kendi topraklarındayken zerre değer vermediği göçmen işçilerin dövizlerine uzaktan göz kırpan tece böylece kendi *auslander*lerine kavuştu.

Gün doğumundan gün batımına pamuk, üzüm, fındık, domates, patates vd. mahsulünü toplamak için çalıştırılabilir-bir tek kendilerini kırbaçlayan kahyaların olmadığı- gündelikçi tarım işçileri,

19.yüzyıl vahşi kapitalizminin kalın kitaplardaki en gözde örneği olan Manchester dokuma işçilerinin apartman altı tekstil atölyelerine sıkıştırılmış olanları, anlı şanlı beyaz profesörlerce büyüme rakamlarına olumlu etkisi olduğu söylenen ve Çin’le rekabet edebilmek için ucuz işgücünün teşvik edilmesi önerilen deri organize sanayi bölgelerinde kimyasallarla zehirlenenler, her birinde bir—iki işçinin “telef olduğu” ama bitirme süresine işaret eden adlarıyla parlayan 40 gün tünelleri, barajlar, stadyumlar, toplu konutlar vs. için çalıştırılan inşaat işçileri, “ecdadlarının bir zamanlar Türk gölüne çevirdiği”ni iddia ettikleri Akdeniz’e ve ötesine çok ama çok acele yetiştirmeye çalışılan gemileri yaparken kaza sonucu ölme alışkanlığına sahip (kazaların sayısı arttıkça en sonunda tüm kazaların işçilerin dikkatsizliği sonucu olduğu gibi parlak bir fikir geliştirildi) tersane işçileri, asbest harikası hurda gemilerin sökülmesinde çalıştırılanlar, kot taşlama işçileri diye uzayan ve devam eden uzun bir işkolu listesi var ki yazanı insanlığından utandırıyor.

“Almanya’da kendilerinin yapmadığı; affedersin en pis, en ağır işleri yabancı diye bizimkilere yaptırıyorlar” sayıklamalarıyla tespit yapabilen, damarlarından asil kan akanlar; günün 16 saati şehrin sokaklarını kateden Hakkâri çöp toplayıcıları nasıl da güzel görmezden gelmektedir her gün. Kahraman ırk”ın oğulları ve kızları fikir birliği içinde “... ama Kürdler de çok tembel” derken; iş güvenliğinin açıkça bulunmadığı ortamlarda, sosyal güvencesi olmaksızın ve 8 saatlik yasal işgünü süresinin çok üzerinde süreler çalışmak zorunda bırakılan işçilerin çoğunluğunun da o “tembel Kürdler” olduğunu bilmek istememektedir.

Beyaz adamın “huzur ve güven ortamı” metropol-ler bir taşla vurulan üçüncü kuşu da mutfığa taşı-maktadır; ki bu bizzat o şehirlerin giderek böldüğü, ayırdığı, yalnızlaştırdığı Kürd topluluklarını Türkleş-tiren kültürel asimilasyon başarısıdır. Şehir içine almakta direniyor gibi görüldüğü Kürd’ü hakir görmüş, onu aşağılamış, en kötü işlerde çalıştırmış ve en sonunda direncini kırmış onu ehlileştirmiştir. Artık şehir içre hayallerden ötesini kuramayacak hale getirilen için; kendiliğinden teslim oluşunun yolu da açılmıştır. Ne pahasına olduğunu bazen

unutarak ama gizli bir kıvançla, övünerek söylenen “dünyanın en büyük Kürd şehri: İstanbul’dur” ifadesi güvenlik bölgeleri kapsamında yalnızlaştırılmış, ait olduğumuz topraklara ait o eski anıları da giderek silikleştirmektedir. Sarı Hoca’nın yüzümüze bir tokat gibi çarpması gereken sorusuyla “Kürdler, kendi toprakları ve köyleri varken niye ısrarla Türkiye metropollerinde yaşamak için çabalamaktadır?” Ya da neden işe koşturma telaşının, trafiğe takılmaması umulan otobüslerin, egzozun ve gürültünün arasında; köyden arada bir gelen mis gibi kokan *nivîşk û toraq* dışında mahkûm kalınan bütün o marketler dolusu, kötü yiyeceklerden ibaret bir evrende; üstünde her ne pişiyorsa odun ateşi ve dağların arasındaki o özgür, telaşsız hava rehin bırakılmaktadır?

Olasılıkla Le Guinn “...Bütün olmak parça olmaktır. Gerçek yolculuk geri dönüşür...” diye yazdığında eski dünyaya gitmek zorunda bırakılıp da sonra giderek sistemin sindirdiği ve Kürd’ünde kendisine zerk edilen zehre alıştığı “metropoldeki Kürd” tragedyasının farkında bile değildi. Buna karşılık sömürgeci ülkenin metropollerine giden sömürge toplumunun bireylerinin kendine, toplumuna ve sömürgeci karşı nasıl birer yabancıya dönüştürüldüğünü de onların nezdinde de bu sıfat-tan bir adım ileri gidemediğini anlayabilmek için çok okumuş olmaya gerek yoktur. Eski Dünyanın Avrupa’sının “geçmişin şanlı sömürgeci tarihi”ni bitirdiği ve yeni bir sayfa açtığı söylenen ülkelerinde beyaz adamın üstten bakışı altında yaşayan sarı ya da kara derili erkek ve kadınların yaşadığı şey Türkiye metropollerinde *esmer* erkek ve kadınların yaşadığı ve yaşayacağından farklı değildir.

Nar, kırılmış ve nar taneleri masanın üstünde dağılmıştır ama asıl bekleyen korkunç son nar suyu olmak ve hatta sömürgeci şarküterisinin etnik tatlar rafında bir şişe içinde satılan bir ürüne dönüşmektir. Barbarın ehlileştiği ve giderek *house nigger*’a dönüştüğü ve ülkesinin-Kürdistan’ın; ait olduğu dağların eteklerinin çok uzakta yaşanılan şehirlerde, belki bazen akla düşen bir mitosa indirildiği bağ-lamda; Kürd’ün kendi bireysel varoluşunun da, toplumsal varoluşunun da temel gereği düşü gerçek kılmak, *ülkeye* geri dönmektir.

SÜRÜM SÜRÜM SÜRGÜN

Semra GÜLER

İştar'a karşı gelmiş olmalıatalarım yoksa ne derdimiz vardı oradan oraya sürüklenecek.İnsafsızca katledilmekten kurtulanların bir gecerası toz bulutları içinde ağlamalar çığlıklar içinde yollara düştüğüyle başlar belki de ilk sürgünümüz, bilmiyorum. Öyle bir savruluş ki kona göçe Horasan'a kadar varmış. Horasan'da üç telli himza sesi ve himzaya eşlik eden adı belki de erbane olmayan ama ona benzeyen bir saz gecenin sessizliğini yarmıştır kıl çadırların önünde kimbilir. Ay ışığı parlar-ken yarı gölgeler dansa kalkmıştır, yürek atışlarına denk gelen ritimler eşliğinde yalın ayak, gecelere meydan okurken yana döne aşka gelmişlerdir atalarımın genç kadınları genç erkekleri. Sahi şimdiki yaş ortalamalarıyla kıyaslanınca hep genç kalmışolsa gerek atalarımız, hep genç göçüp gitmiş olmalılar bu dünyadan. Horasan'dan ne zaman çıkmış ta Amed'e ulaşmışlar bilmiyorum.Izady, The Kurds kitabında bu detayı vermiyor, sadece beni binbir heyecana sürükleyen cümlesini kuruyor: 'Zerikan lived in Diyarbakır before they spread to the other parts of Kurdistan'. Dedelerime nenelerime

inat Horasan'dan direk Dersim'e götürmüyor bizi Izady, önce paytaxt size kucak açmış diyor, bir kolunuz hâlâ orada yaşar diyor. Orada yaşayan kolumuz bizden haberdar mıdır ki, bizim onlardan haberdar olduğumuz kadar? Bizim haberdar olmamız da sadece koca bir kitabın bir cümlesinde gizli. Bir tek cümle tanıklık etmiş bir zamanlar paytaxtta yaşamış olmamıza. Orada karnımız doymadığından mıdır, dünyalar güzeli bir Sara ya da Zeynê'ye göz koyan sevmediğimiz bir aşiretten kaçmak zorunda kaldığımızdan mıdır, yoksa Rousseau'nun dediği gibi 'burası benim' diyerek etrafını çevirdiğimiz toprak parçaları yüzünden birileriyle itilafa düşmüş olmamızdan mıdır bilinmez oralardan da savrulmuşuz.

Atalarımın en geriye götürebildiği yerleşim anlatımları Kızılırmak kenarına yerleşme kararı alan 7 erkek kardeşin hikayesiyle başlar. Koçgiri'den önce nerelerde konakladığımızın hikayesi hep tek cümleyle Horasan'ı,oradan Dersim'i gösterir. Bu fikri taze bir Cumhuriyet'e askerlik yapan dedelerimin akıllarına düşürenler utansın.

<http://www.youtube.com/watch?v=0jEt5UCn6CI&feature=related>

Büyük büyük dedem Molla İbrahim nerede ne yapmış ta molla ünvanı almış bilmiyorum ama doğal gelişimimize kimseler dokunmasaydı belki de dedem Harran Üniversitesi'nde ders verecek, sülalemin evlatları da kariyer yapacaklardı üniversitelerde ya da ne bileyim mebus olacaklardı Kürdistan Parlamentosu'nda.

Göbeklitepe arkeolojik çalışmalarını yürütecek arkeologlar yetiştireceklerdi, 17 yaşından sonra Türkçe öğrenmek zorunda kalıp mahalledeki genç kızların 'hadi şunu da söyle, bunu da söyle' demelerine eğlencelik olurken baştan ayağa kızarmayacaklardı. Dedemin annesinin Koçgiri isyancılarını tedavi etsin diye Çit'e (Rusya'dan gelen Çerkezler ve Türkmenler yüzünden bizimkilerin hâlâ Maciran dediği ama 50'li yıllardan sonra değiştirilen ismi ile şimdiki İmranlı) götürüldüğünü bundan sadece bir kaç yıl önce öğrendim. Asıl ismi Zeynep olan Dayê, Alişer Beg ve adamlarını tedavi etmek için 3 ay Çit'te kalmış. Otamacı olan büyük büyük anemimiz her otun dilinden anlarmış; bir sabah gün doğmadan henüz hiç bir canlının üzerlerine basmaması gereken otları toplamak için düşmüş yollara, bir de gün doğduktan sonra. İrmak kenarındaki hangi otlar ne için kullanılır, çam dipplerinden toplanan otlar ne işe yarar hepsini bilmek onun işiymiş. Tekrar etmek istiyorum; kendi doğal gelişimimize bırakılsak belki de şimdi Kürdistan'ın en iyi hastahanelerinden birinde büyük büyük anemin adına bir laboratuvar ya da bir kürsü olurdu.

Kızıldağ'da yankılanan sesler der ki bir dedemin sülalesinin erkeklerinin hepsi, güzeller güzeli Melek (Ana Borê) kendilerine götürülmediği/sunulmadığı için bölgenin en güçlü aşireti tarafından katledil-

miş; canlı canlı yakılanlar, kazığa oturtulanlarla ilgili çok canlı hikayeler dinledim. Diğer dedemin de hemen hemen bütün erkekleri askerden dönmediklerinden iki dedem de erkekler olmayan evlerde büyümüşler. Sonraları dedelerimin her ikisi de ev halkını köyde bırakıp gurbete yollanmışlar dönem dönem, köyümüzdeki geçim kaynağı büyük baş hayvancılık olduğundan, toprakları çok ta verimli olmadığından sonunda Koçgiri'den göçmeye

karar vermişler. Ve Altındağ... Kürdistan'dan göçenlere Ankara'da ilk kucak açan yer. Sanırım orada yaşayan çingenelerin varlığı cesaret vermiş Kürdistan'dan gelip Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine yerleşmelerinde orayı seçmelerinde. Altındağ'da koca avlusu olan iki katlı evler köyden gelen bir çok bekari ve bir çok aileyi barındırmış, kendilerine ev alacak arsa alacak parayı toplayana kadar herkes birarada yaşamış. Ve Altındağ'dan o zamanlar üzüm bağlarından ibaret, sonraları Küçük Moskova namını alacak olan en bi işçi yoğunluklu gecekondu mahallesine geçiş. Ordan oraya savrulmalar yetmemiş veya genlerime işlemiş bir

göç arzusundan olsa gerek ki bu sefer de ben anneannemin gözyaşları içinde söylediği 'gurbet içinde gurbeti nereden çıkardın?' sözleriyle dünyanın bir ucuna gönüllü sürgünümüne çıktım.

Koca bir adadayım; Büyük Britanya'nın ikiyüzyıl önce işgal edip soykırımdan geçirdiği bir halkın topraklarına geldim, kadim halk Aborijenlerden izin almayı aklımdan bile geçirmeden Avustralya hükümetinin kabulüyle geldim. Yıllardır nereli olduğum sorusuna ülke ismi yerine 'I am Kurdish' dediğimde 'oh yes Turkish' denmesini ısrarla düzeltirim. Bugüne kadar benimle bir merhabası olup ta 5 dakikadan fazla konuşan herkese şu kısa bilgiyi ayak üstü vermişimdir: 'We do not have an internatio-

nally recognised country. Our country's been occupied by Turkey, Iraq, Iran and Syria ve also have a small population in Russia'.

Bu ülkede bahtıma dünyanın her yerinden gönüllü gönülsüz sürgün olarak gelmiş insanlarla karşılaşmak düştü, ya da ben kendim seçtim insan hikayeleriyle cebelleşmeyi belki de herkeste kendimden bir parça bulup insanlık aleminin neresine denk geldiğimi anlamama yardımcı olur diye.

Okuyacaklarınız da buraya göçmüş bir kaç Kürdün bohçamda kalan hikayeleri:

düğü insanları yakından görüp görmediği, belki de Camus'nün o çok etkilendiğim tiyatro oyunundaki canlı bombanın patlatması gereken arabanın içinde gözgöze geldiği bebek aklımda soruyorum 'o insanlar içinde yakından gördüklerin var mıydı?' 'Evet var hatta bir keresinde elinde silahı olmayan bir pastarla göz göze geldik, silahımı doğrulttuğumda yerdeydi, silahı fırlamıştı elinden. Bırakmakla esir almak arasında gidip geldim bir süre ama bana yalvarmaya başladı, ne olursun öldür beni dedi, şehit olmak istiyorum yap bana bu iyiliği...' , 'ne yaptın?' dedim. Eliyle bir tetik çekme

Rojhilat'tan Masoud* : Babam sigara içtiğim için bana tokat atınca zaten hep hayran olduğum peşmergelere katılmak için 13 yaşımdayken dağa çıkmaya karar verdim, Saqız'da yaşayan ailemi o yaştan sonra sadece bir kaç kere gördüm. Annemle kızkardeşlerim beni gördüklerinde her seferinde ağıtlar yaktilar, 'gitme' dediler ama dağlara düşmüştü yolum bir kere, düzde yaşayamazdım hem ben yürekli bir peşmergeydim artık savaştan kaçmazdım. Bu ülkeye de gelmezdim ama vücudum aldığı yaralarla artık başa çıkamayacak hale gelince parti ısrar etti mülteci olmam için.' 'Hiç insan öldürdün mü dağlardayken?' diye safdil bir soruyoruyorum, 'sayısını bilmeyecek kadar' diyor. Merakım öldür-

hareketi yaptı ... Filipinli bir kadınla evlendi Masoud, iki çocuğuna da Kürt isimleri verdi, şimdilerde ayrıldı eşinden, Saqız'daki ailesiyle yüzyüze bir daha hiç görüşmemiş. Çok şiddetli PTSD (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) tanısı kondu, tedavi görüyor...

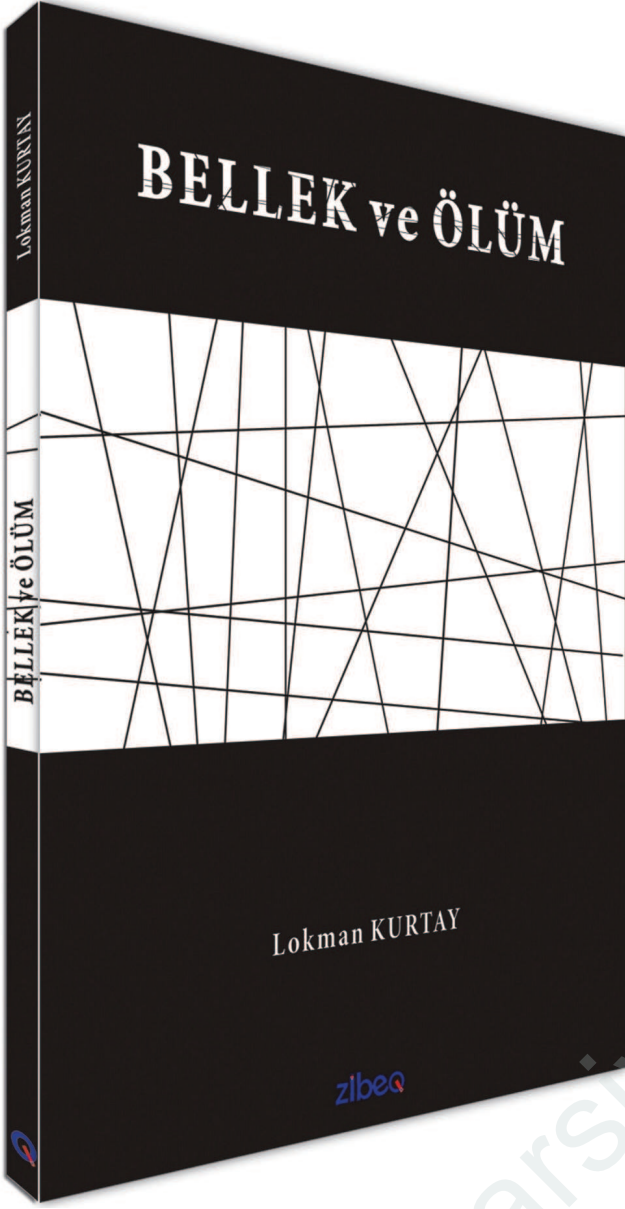
Başur'dan Kurdevari* : Uyuyamıyorum, her uyduğumda kan ter içinde uyanıyorum karabasansız geçen bir tek uykum yok ben bu haldeyken hükümet bana iş bulmam veya kursa gitmem için baskı yapıyor, ben de istiyorum ama elimde değil gece gündüz aynı şeyle meşgul kafam.' 'Karabasanlarını anlatmak ister misin?' diyorum. 'Hatırlamıyorum çoğunu ama genelde abimi görüyorum acı çekiyor

abim, yanına gitmek istiyorum ama her seferinde uçurumlara düşüyorum ya da yangınlara'. 'Abini çok mu özölüyorsun?' diyorum. 'Evet, hem de çok, gece gündüz aklımda, gece gündüz gözümün önünde'. Bana gelen bilgilerden biliyorum abisini kaybetmiş olduğunu, 'abini anlatmak ister misin?' diyorum. Ailece abisini ne kadar sevdiklerini uzun uzun anlattıktan sonra asıl hikayeye geçiyor. 'YNK ve PDK birbiriyle savaş halinde idi, brakuji çok can almıştı, abim üst düzey görevlilerdendi. Bir gün evde otururken dışardan korkunç bir patlama sesi geldi, dışarı fırladık her yer alev almış yanıyordu, insanlar çığlık çığığa kaçıyorlardı. Ortalık durulduğunda annemle beraber abimin ve yeğenlerimin heryere savrulmuş parçalarını topladık. Abim ve erkek çocukları ellerimizde et parçalarıydı artık.' Abisinin ve yeğenlerinin parçalarını nasıl ayırmaya çalıştıklarını anlatırken hüngür hüngür ağlıyor, 'ulaşamıyorum abime diyor uçurumlar, yangınlar engelliyor beni'. Daha sonra bu ülkede bir kızı olmuş, kalbi delik bebeği ile Kürdistan'a gittiğinde çocuğunu kaybetmiş, abisinin mezarının yanına bir mezar açmışlar kızı için 'biliyorum' diyor 'kızıma en iyi abim sahip çıkar, buraya getirmek istemedim cenazesini'. Ekonomik olarak çok zorlanmalarına rağmen her sene eşiyle birlikte Güney Kürdistan'a gidiyorlar, kızının ve abisinin mezarlarını ziyaret etmek onu rahatlatan tek şey, ama orada yaşamlarını sürdürme şartlarını oluşturamadıklarından her seferinde geri dönüp yeniden başlıyor özlemeye...

Bakur'dan İrfan*: Elime bir tutam mektup tutuşturuyorlar 'bu arkadaşın işiyle ilgilenir misin?' diyorlar. Papua New Guinea'da kalan Urfa'lı bir gençten gelen mektupları okuyorum. Hayat hikayesini ve Avustralya yerine yanlışlıkla nasıl oraya düştüğünü anlatıyor, beni buradan kurtarın diyor. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğine başvurduğunu işlemlerinin sürdüğünü, orada

çok yalnız olduğunu ve çok korktuğunu anlatıyor. 'Bu insanlar eskiden yamyamlarmış şimdi de kendilerine benzemeyen kişileri yollarda görünce paralarını almak için saldırıyorlar, otelden dışarı çıkamıyorum tıkıldım kaldım buraya' diye yazıyor. Mektupları okur okumaz mültecilerle iş yapan avukatları arıyorum bu topraklarda olmadığından birşey yapamayacaklarını söylüyorlar, Göç İşleri Bakanlığı'ğı arıyorum oradaki konsolosluğa başvurması gerektiğini söylüyorlar. Arkadaşlara anlatıyorum; ne yapabileceğimizi konuşuyoruz birinin onu ziyaret etmesi gerektiğine karar veriliyor. Kendisiyle telefon bağlantısı olan arkadaş arıyor ve kendisini ziyarete gideceğini söylüyor. Bir süre sonra arkadaş Urfa'lı gençle irtibata geçemediğini söylüyor, kaldığı oteli arıyoruz, 'artık burada değil' diyorlar. Bir kaç hafta sonra Urfa'lı gencin intihar ettiği ve kimsesizler mezarlığına gömüldüğü haberi geliyor... Ölüm nedenini hiç öğrenemeyeceğimiz, topraklarından uzakta, yanlışlıkla düştüğü bir ülkede toprağa verilmiş Urfa'lı gencin hikayesini yıllar sonra Papua New Guinea'den gelen başka Kürt mülteciler de anlatıyorlar.

Sadece üç tanesini aktarabildiğim hikayelerde kendimi bulabildim mi diye sorarsanız evet derim tam da benim hikayem hepsi, tam da sürgüne uğratılmış bir halkın çocuklarının hikayesi hepsi. Özgür bir ülkemiz olduğunu, oradan oraya sürülenmemiş olduğumuzu düşünelim; 13 yaşındayken dağlara vurmuş bir peşmerge hayranı, abisinin parçalarını sokaklardan toplayan bir kadın, ya da bilmediği ülkede mezarı olan bir gencimiz olmayabilirdi. Kendi doğal akışında müdahalelere uğramamış bir ülkenin çocukları olduğumuzu düşünelim; Harran'da dedelerimizin Üniversite'de ders vermiş olabileceğini, ya da büyük büyük annelerimizin adına bir hastahane bir laboratuvar ya da bir kürsü olacağını...

Kaçakçı

Ölümün sınır komşusu bir Kaçakçı...
Yalnız,
mahzun,
tepeden tırnağa mağrur
bedeni kökünden dinamitlenmiş bir soyun ferdi...

Dilsiz,
Selamsız,
KÜS.

Yatar karlar altında
Soğuk.

Kavminin dilinde Vebalı sözcükler...
Karantinaya alınan Dili, Kavminin Bedeninde İler.
Ölüler hala ölü, yaşamak buysa eğer

3 Ocak- 7 Şubat 2012

Lokman KURTAY

Sevgili ve Arsız Dil

Hewraîm

Nice okumalarıma rağmen tek bir cümlesini anlayabildiğim, "Hay maşallah. Kut-sal kitap gibi konuşmuş." dedirten Tractatus kitabını, tüm zamanların o en cool filozofu Witrgenstein şu cümleyle bitirir: **"Üzerinde konuşulmayan konusunda susmalı."** Her konuda bir şey bilen ve de bildiğini sakınmayan Foucault bunu duyunca yerinde durur mu, hemen gaza gelir: "Öyle de Witt'i'ciğim. Ve fakat bilir misin? **Savaştan önce Fransa' da 6-7 tip sessizlik vardı; bunların bir kısmı kızgınlık, bir kısmı da takdir belirtti ve bütün bunlar günlük dilin bir parçasıydılar.**" Bütün bu olup biteni, Frankfurt Müteveffa Komünistler Kahvesi' nde kahvelerini yudumlayarak izleyen Adorno ve Chomsky, dayanamazlar ve çift dalarlar. Önce, hala yüzde biri kadar algı seviyesine erişmediğimiz Adorno heyheleyenir: **" Baskı belli bir yoğunlukta ve sürekli olursa mazlumun tek kurtuluşu zalime aşık olmaktır."** der ve Chomsky' e "ben sıramı savdım. Vur, gol olsun." bakışı atar. Chomsky o vakur tavrını bozamaz ve sakince "Bu yüzden; **konuşmak büyük ölçüde sırdır.**" diye noktayı koyar...

Koyar mı? Koyamaz. Çünkü benim bir babaannem vardır. Bütün bu olup bitenleri "ayyyş. Çok

sıkıcı bu adamlar." dercesine izler ve "zere mî to ra teneko/ ze perdîka sere piyaî." deyip ağlamaya başlar.(Türkçe: kalbim sana incelir/soğan zarından ince. Ayrıca Zazalar'ın soğanla imtihanı volume bilmem kaç.) Babaannemin bu cümlesini kimse anlamaz. Ve babaannemin bu cümlesinin kimse anlamazdı, ben dahil. Çünkü ben zazaki bilmezdim. Babaannem bu cümleyi ilk kurduğunda ben yedi yaşındaydım. Ben anlamadım, o kendi kurduğu cümleye ağladı. Babaannem daha sonra bu cümleyi defalarca kurdu, defalarca ağladı. Ben inatla zazaki bilmedim. O inatla o acısını zazaki anlattı, ağladı. Sonra ben az buçuk zazaki öğrendim, babaannem zalimine aslında aşık olmadığını haykırarak az buçuk bu cümlenin hikayesini anlattı, yine ağladı. Sonra ben zazakiye, babannem acısına sahip çıktı. O cümleyi bir kez daha kurdu, o sustu ve fakat ben ağladım.

Ben, babaanneme ve de biraz da "konuşmak sırdır." diyen Chomsky' e saygımdan, babaannemin bu sırrını anlatmayacağım. Hem anlatsam da anlamazsınız. Yıllardır yanı başımda ağlayıp duran kadının derdini ben 20 yıl sonra anladım. O da yarım bir Zazaki ile. O hep anlatmak istedi belki de , ben kendi dilimi anlamadığımdan anlamadım.

Göç deyince, üzerinde utanmadan konuşabileceğim tek konu dildir. Zira Kürd olduğunun bilincine çok sonradan varmış biri olarak Kürdlük ile ilgili bütün o dışlanmışlıkların benim hayatımdaki tek izdüşümüdür dil. Çoktan asimile olmuş, kültür soykırımına uğramış bir ailede yetiştikten sonra, Kürd olduğunu öğrenmek insanda oluşturduğu ilk tepki: "ben kimim?" olur. Ben bu soruyu ilk sorduğumda, aldığım bütün cevaplar bilindikti; çünkü Türkçe sordum, Türkçe cevap aldım. Yani tarihi, sömürgeler tarihi olan her devletin dili de o eril, zorba, kuşatılmış kelimelerden ibaret olunca, "ben kimim?" sorusuna da cevap -ne kadar steril olursa olsun- "Sen Türk' sün!!" oldu.

Devletin ürettiği, yeri geldiğinde gaddar, yeri geldiğinde steril o dil bize ne olduğumuzu değil, ne olmadığımızı söylüyordu hep. Sen türk' sün dediğin de, aslında Kürt olmamayı şart koşuyordu gaddarca. Ve fakat bir de bizim fark etmediğimiz o sinsî steril dili vardı; sözgelimi, zorunlu göç ile ilgili raporlar hazırlanmaya başlandığı vakit hemen o dil devreye sokuluyordu. Zorunlu göçün temellerini oluşturan kimlik ve siyasi nedenlerini bir anda "kalkınma" projelerine çeviren steril dil, çoğu insana devletin bu göçle ilgili çaba sarf ettiği yanılması yaşıyordu. Örneğin; zorunlu göç mağduru binler, ülke sınırları içinde göç ettiklerinden mülteci değildi, dolayısıyla hukuki bir terim gerekiyordu bu insanları tanımlamak için. Hemen bulundu o hukuki terim BM tarafından ve TC de bunu çok güzel Türkçeleştirdi:

Acısı olduğuna inandım, hepsi bu. Çünkü insanlar kendi ağrısını bilir, başkasının ağrısının olduğuna inanır.

E peki, ne olmuştu da ben babaannemin o ağrısına, başkasının ağrısı olarak bakmıştım? Neden sadece ona inanmakla kaldım? Neden onu bilmedim? Çünkü dilim farklıydı. Dedem, babaannem..vs hepsi üzüntüsünden sevincine, hazzından öfkesine bütün duygularını Zazaki ile kurduğu bağla dile getirirken, ben renkli Türkçe bir şapşallıkla onları izliyordum. Dilin sınırları, dünyanın sınırlarıydı. Onlar dünyalarını kendi dilleriyle çizirken; ben o dile yabancı, kendi dünyamı Türkçe ile çizince, babaannem sınırın öte yanında kaldı. O dile ulaşmadığım vakit, onun dünyasına giremez oldum. Babaannem Zazaki ağrısıyla kendi dünyasından benimkine doğru elleriyle kaza kaza bir yol açıyordu, fakat ben 20 yıl sonra o yoldan geçebildim. Velakin Foucault bok yemişti: bazı sessizlikler de "kimse anlamıyor"u belirtir.

"Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler." Ülke içinde yerinden olanlar!! Buram buram liberal hümanizm kokan bir kavram. Ne yerinden eden belli ne de yerinden olan. Bu kavram yürürlüğe girince STK' lar ve üniversiteler hemen atladı. TESEV zorunlu göç ile ilgili raporunda "zorunlu göç" yerine "ülke içinde yerinden edilme" kavramına sarıldı. Hacettepe Üniversite Nüfus Etüdüleri Enstitüsü bunu bir adım ileri taşıdı; Türkiye'de Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması' nda, o koskoca raporda, bir kere bile "Kürt" kelimesi geçmedi. Bunun üstüne, "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun" gibi bir kanun çıkartıp, bütün sorumluluklar "güvenlik stratejisinin" adı altında "öcü" Kürd' e atılınca çerçeve tamamlandı. Kanaat teorisyenliği çevresinde, zorunlu göçün siyasi ve kimlik kavramları ekarte edilince, devlet

de artık zorunlu göçün nedenlerine de değil, sonuçlarına odaklanabilirdi. Çünkü artık metropollerde milyonlar yoksul vardı, kürt değil. Kürd artık "mülteci" ya da "zorunlu göç mağduru" değildi; "ülke içinde göç eden topluluklar ya da "kırılgan gruplar" idi. Ya da Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun ile köylere geri dönüşü planlayanlar, "bölgesel kalkınma" ya da "rehabilitasyon" gibi kavramlar türetti. Bütün bu terminoloji yalanından ise bize çok güzel bir yanılama emanet edildi. Ta daaaa! Artık kürd adını ağızıma almadığımız bir sınıf sorunumuz vardı.

Ne demişti o sevgili milletvekilimiz: "işçi sınıfı kürdleşmiştir." Allah Allah, ne yüce bir tespit. Zaten 90'ların ortalarından sonra metropollerde birden bire öyle yoksul bir kürd halkı kendiliğinden türedi, o insanlar yıllarca o şehirlerdeydiler de sınıf çatışmasından sonra yoksul oldular. O insanlar evlerinden, topraklarından bütün malvarlıklarından edinilip sürülmedi sanki. Bütün bunlar yaşanmadı da, şimdi zorunlu göçle şehirlere akmış binler, işçi sınıfına doğdular kendi kendilerine. Kalkınma söylemine bulaştık günden güne velakin. Devlet kalkınma söylemiyle liberal politikasını örerken, o söylemden beslenen politikalar, siyasi mücadeleler ve taleplerden ziyade "teknik" meselelere vurgu yaptıkları için silahlı çatışmaların sonuçlarını bile siyasi niteliklerinden soyutladı en nihayetinde, çoğumuz da bunu yedik.

Çoğumuz bunu yerken, diğer yandan devletin gaddar dili gündelik hayatımızı sardı. Benim babaannemin kendi hikayesini, tek bir zazaki cümleyle anlatma zorunluluğuna hapseden bir gaddarlıktı. Kafasında bir türlü o toprağından edilme acısını yaşayamayan babaannem, gündelik hayatla bağı tamamen kopmuştu. Asilmile bile olamıyordu, çünkü kendisini sömürgeci topluma adapte edecek

bir Türkçesi bile yoktu. O türkçe'yi öğrenecek bir sosyal bağı da yoktu. Öyle arafta sallanıyordu. Zorunlu göçle türk metropollere gelmiş kürd kadınlarının yalnızlığını babaannemden bilirim. Kürd erkeği, gerek iş ortamından gerekse askerlik sırasında Türkçe öğrenmek zorunda kalır. Çocukları okullarda kültür soykırımına uğrar. Ama Kürd kadınları evden çıkamaz. Evden çıkamadıkça yalnızlaşır ve babaannem olur. Sonuç: aynı dili konuşmayan bir ana-oğul. Biri kürdçe anlar ama konuşmaz, diğeri Türkçe anlar konuşamaz. Nihayet ben ve babaannem gibi ya da o meşhur cezaevindeki ana ve oğul gibi, susarak ağlayıp dururlar. Göçün, dili nasıl yok ettiğini, nesillerin diasporada nasıl kaybolduğu, kültür soykırımının en yakınlarına bile nasıl yabancılaştırdığını ve sömürgecinin yaşadığımız zulmü eğip bükerek kimliğimizden nasıl arındırdığını anlatmak isterken belki de o cezaevi'ndeki o olay, bütün anlatmak istediklerimi özetler.

Kamber Ateş.

Malum cezaevinde bir kürd tutuklu. Bin bir türlü çaba ve eziyetten sonra izi bulunmuş. Kamber' in annesi ve kardeşi görüş gününe geliyor. Ve fakat Kamber' in annesi tek kelime türkçe bilmiyor ve cezaevinde kürdçe konuşmak yasak. Kamber, annesin türkçe bilmediğini biliyor. Kamer annesinin görüş gününde kürdçe konuşmaması için 4 gün gece gündüz dua ediyor. Görüş günü gelip çatıyor. Kamer' in annesi ve kardeşi geliyor. Kabinin arkasından kucaklaşmalar, uzun uzun öpmeler, koklamalar...

Kamer' in annesi sorar:

-Kamber Ateş nasılsın?

Kamber, annesinin Türkçe konuştuğunu görünce rahatlar:

- İyiyim güzel anam. Sen nasılsın?

Anne ellerini iki yana açar, göz bebeklerini büyüterek:

-Kamber Ateş, nasılsın?

-iyiyim anacım, iyiyim. Sen nasılsın.

Anne, oğlunu sarar gibi kollarını açar, gözleri yaşlı, yine aynı soruyu sorar.

-Kamber Ateş, nasılsın?

Anne cezaevine gelene kadar, Türkçe, sadece bu cümleyi öğrenmiştir. Ve konuşmak bir sırdır.

Vana çi anîn serê me...

Kurmancê SER HIŞK

1.Olay

Göçüyoruz.

Her şey tamam... Büyükşehirden ev tutuldu, eşyalar kamyonla yüklenip yanına biri verilip gönderildi..

Neredeyse hepsi akraba olan tüm köylü köy meydanın toplanmış, bizi uğurlamak için bekliyorlar...

Minibüse "arabaya binmenin heyecanıyla" ilk binen ben oluyorum, nihayetinde o güne kadar kaç kez arabaya binmişimdir ki? 10 u geçmez herhalde.

Bi akrabamızın krem rengi Ford minibüsü.. Hani şu tumbul olanlardan...

Pencereden olan biteni izliyorum. Annem, nenem diğerlerine sarılıp ağlıyorlar. Tüm kadınlar ağlıyor artık..

İyi bişey yapmıyoruz sanırım.

Köyden Mardin'e varıyoruz...

Bilen bilir Mardin'in önceden ufak bi otogarı vardı. Onun da tam karşısında meşhur bir dönerci. Orda

yemek yiyoruz. Hayatımda ilk kez döner yiyorum. Şimdiye kadar yediğim hiç bi yemeğe benzemiyor. Şaşkınlığım ama neşeliyim.

Ama eminim o yemek o sofrada olanların boğazında düğümlenip kalıyordur. Hayatlarındaki en zor yemeklerden biridir. ..

İstanbul'a doğru yola çıkıyoruz... Gidiyoruz da gidiyoruz.. Bi türlü varamıyoruz, bir türlü bitmiyor o yol.

Göç ettiğimiz güne dair aklımda hayal meyal kalan şeyler bunlar.

Bugün düşününce çocuk ben için bişey ifade etmese de çok zor bir günmüş.

Bizden sonrakilerin hikayelerini düşününce de çok şanslıymışız..

Arkamıza baktığımızda köyümüz yanmıyordu, kimsemiz öldürülmemiş, dövülmemiş, yerlerde sürüklenmemişti, eşyalarımız vardı, hayvanlarımızı satmıştık, öldürülmemiş ya da ahırlarında yakılmamışlardı mesela...

Bi çare kalmamıştık. Ayrılık dışında canımızı yakan bişey yaşamamışız..

2.Olay

Göçtük...

İstanbul'dayız artık..

2 göz bi gecekondudayız, on kişiyiz.

Annemle pazara gidiyoruz. Allah'ım o ne kalabalık? Bağırışlar çağırışlar. Kavga edecekler sanıyorum. Ağzım bi karış dolaşıyorum.

Etrafı seyrederken küt diye pazarın ortasındaki direklerden birine çarpıyorum. Herkes; ait olmadığım bi yerde hiç tanımadığım insanlar bize bakıp gülüyor ya da bana öyle geliyor. Annem beni teselli ediyor.

O "gülünme" halinin kötülüğünü hissediyorum

Üzerinden 20 yıl geçmiş olmasına rağmen hala pazara gittiğimde o direklere çarpma gerilimi yaşıyorum. Bunu hayatımda boyunca belki sadece bir kez yaşadım ama unutamıyorum.

Okula başladım.

Dengim olan arkadaşlarıma göre biraz daha şanslıyım. Konuşma evremi kesin göçten önce İstanbul'da çocuklarının sadece Türkçe konuştuğu bi evde geçirdiğim için Türkçem iyi. İlk kez okula gitmeme rağmen, az biraz da okuyabiliyorum.

Genel olarak durumum iyi. Okulla, dille alakalı hiç bi sıkıntı yaşamıyorum.

Ancak bi gün bi arkadaşım bi espri yapıyor. İlk kez duyduğum bi kelimeyi kullanıyor üstelik.

Herkes anlıyor, kahkahalarla gülmeye başlıyor.

Bi tek ben anlamıyorum.

İnsanlar büyüyor, sesler git gide artıyor ben küçülüyorum sanki.

Hayır, o gün neye güldüklerini hatırlasam bu olay bana o kadar dert olmayacak ama hatırlamıyorum.

Şimdi düşününce ben çok şanslıymışım.

Bir gecekondusu bile olmayanları, her hareketleri birilerinin dalga konusu olanları görünce benim gerilimim bomboşmuş.

Köy okulunda 5 yıl okuduktan sonra kentte tekrar 1.sınıftan başlatılanları, doğru dürüst Türkçe bilmiyor diye kendinden yaşça ufak çocuklar tarafından alaya alınan ve bi süre sonra buna dayanamayarak okulu bırakan eş-dost akraba çocuklarını görünce benim

yaşadığının hiç bişey olduğunu anlıyorum.

3.Olay

Okul tatil oldu.

Arada "memleket" e gitmek lazım. Ailenin bi tarafı orda çünkü.

Yol uzak, yolculuk uzun. Bütün Anadolu coğrafyasını geçiyorsun giderken.

Kaç defa gidip geldik, kaç defa otobüs koridorunda ya da koltuk altında uyudum bilmiyorum.

İstanbul'dan Mardin'e giden otobüsler Gavur Dağları'na şafak vakti varır. Dağdan ovaya inişte güneş ve genellikle bulutsuz bi gökyüzüne gözünüzü açarsınız.

Tersi yönde de Bolu'da güneş açar ama fark edemezsiniz bile güneşi, çünkü genelde yağmurludur. Hava kapalıdır, soğuktur.

Geldiğiniz yerle gittiğiniz yerin ne kadar farklı olduğunun işaretidir bu aslında. "Başka bir iklimin insanı sen" diye bağırır sanki..

O yolculukların başka bi boyutu daha var benim için. "kamusal alan"da ilk kez Kürtçe müziği oralarda duyuyordum. O zamana kadar hep evde ya da kendi arabamızda dinlemiştim çünkü..

Ve sanki o müzik sadece Mardin'e doğru giderken dinlenirse bi anlam kazanırmış gibi geliyordu bana.

Genellikle de Sabaha karşı, şoför herkesin uyuduğuna kanaat getirdiğinde sesi kısıp bi Şivan Perwer kasedi takar, usul usul dinlerdi.

Bi keresinde tam da bu durumda yanımdan geçen muavine "yaw abê bi söylesene şu şarkıya biraz ses versin" dedim.

Muavin başka söze gerek yok der gibi baktıktan sonra " arabada polis var, gözünü sevem ma başımız belaya girsin.." dedi sadece.

4.olay

Şehre yerleştik artık..

Çocuk olarak adaptasyon sürecini atlattık.

Artık koşar adım asimile oluyoruz. Okulda onlar bizi asimile ediyor evde, sokakta da biz kendi kendimizi...

Çocuk için kent hayatı büyüklerine göre biraz daha rahat artık.

Peki ya büyükler? İşte asıl hırpalananlar onlar.

de Mardinlisin değil mi?" dedim

Adam kısa bi şoktan sonra :

Wey laww tu ji ku derketî lo? Te ji ku fehm kir ez ji merdîne me- sen nerden çıktın yahu? Nerden anladın Mardinli olduğumu diyebildi.

Amca kaldırımda yanımıza oturdu. Bi süre muhabbet ettik.

" 5-6 ay oldu geleli. Evden dışarıya adım bile atamıyorum. Tanıdığım kimse yok. Boğuluyorum" diye anlattı hikayesini...

Giderken " law xwede ji we razî be we behna min berda-allah sizde razı olsun, nefes aldım sayenizde " dedi

sadece.

5. olay

Bunca zaman yıl kentte yaşadıkdan sonra artık geriye göç başlar doğal olarak.

Gidenlerin bi kısmı tabut içinde döner doğduğu topraklara.

Kentlerin varoşlarında geçen ömürden sonra kesin dönüştür bu.

Son yıllarda mahallenin camisinden ne kadar çok kişi çıktı bu yolculuğa bilmiyorum.

Bizim için en acısını bu sene yaşadık biz maalesef.

Önce bir amcamın cenazesini gönderdik. Cenaze ile giden bir diğer amcamı da orda kaybettik.

Soğuk,karlı bir günde arkamızda onun,babamın, benim doğduğum evden geriye kalan tek bir duvarın karşına defnedip geldik.

60 yıllık ömrünün 40 yılını bu kentten her köşesinde geçiren birini doğduğu toprağa, babamın tabiriyle "babasına misafir bırakıp " geri geldik.

Hangisi daha acı bilemedim. Kendi sonunu görmek mi, gidene üzölmek mi?.

Son söz

Göç acıdır abe.

Kendi iradenle de olsa acıdır ve fena acıtır.

Evet geldiğimiz yerlerde koşullarımız ne kadar kötü olursa olsun insanın doğduğu yere duyduğu özlem diri tutar o acıyı her zaman.

Kadınlar tabir yerinde ise evde mahkûm hayatı yaşamaya başlıyorlar.

Mal-mülk sahibi, üretimi ya da emeğiyle kendine yeten, hatırı sayılır çevresi olan kendi yöresinin saygın insanları kentte elinde avucunda hiç bişey olmadan yapayalnız kalıyor. Bırak saygı görmeyi artık itilen kakılan hor görölen insanlar oluyorlar.

Her yerde görebileceğiniz 5 para etmezler tarafından üstelik. Sahiplik diliyle konuşan iğrenç yaratıklar.. " sen önce Türkçe konuş, burası Türkiye, evinizde istediğiniz dili kullanabilirsiniz" gibi pisliklerini kusuyorlar..

Hele ki önceden bildiğiniz o saygın insanları o halde, kent yaşantısının sıkıntısını anlatırken görmek, daha çok koyuyor insana.

Dizini döve döve "law ma vana çi anîn serê me- bunlar (devlet) başımıza neler getirdi" diyen dayının haykırıları hala kulaklarımda..

Bu acılı adamlar bazen de tesadüfen gelip sizi bulur.

İstanbul'da Kasımpaşa'dayız. Kentin en karman çorman yerlerinden biri..

Kürtler,Lazlar,Türkler,Çingeneler her bi kesler var yani orda anlayacağınız.

İnşaatta amelelik yapıyorum, nerdeyse her kürt gencinin yaptığı gibi. Yanımda beraber çalıştığımız bi abi var o da Mardinli.

Karşıdan 3 kadın ve bir amca geliyor...

Amcanın giyinişinden anladım ki o Mardinli..

Yanıma yaklaşınca:

Wer xalo wer tu jî mêrdiniyi ne wer – gel dayı gel sen

2 Saatlik Yolu 3 Günde Bitirdik

Özgür AMED

*"Neyi anlatam oğlum, kıyımdı kıyım"
(Babam)*

Silah sesi ile uyandım. Üstümüzden vızır vızır kurşunlar geçiyor. Damda yatıyoruz, bir anda herkes bir kaosa girdi. Annem ve babam uyanmış bizi çekiştiriyorlar merdivenin ucuna doğru. Bir an önce inmemiz lazım o damdan. Yoksa sonumuz çok acı olacak. Çünkü kurşun yanı başımızdan geçiyor.

Kendimizi aşağı atıyoruz zar zor. Soluk soluğayız. Korku doluyuz. Ürperti içindeyiz.

Odaya girmeden güvenli denebilecek iki taş duvarın arasına giriyoruz. Gecenin bu zifiri karanlığında saat kaç bilmiyoruz. Bilsekte çok işimize yaramayacak.

Bizden yana ileri saymadığı kesin artık.

Kafamızı nihayet yukarı kaldırabiliyoruz. Üstümüz renk cümbüşü, tanıdık savaşın sesi.

Köy iki tepenin arasında. Anlıyoruz ki bir tepede

gerillalar, diğer tepede askerler.

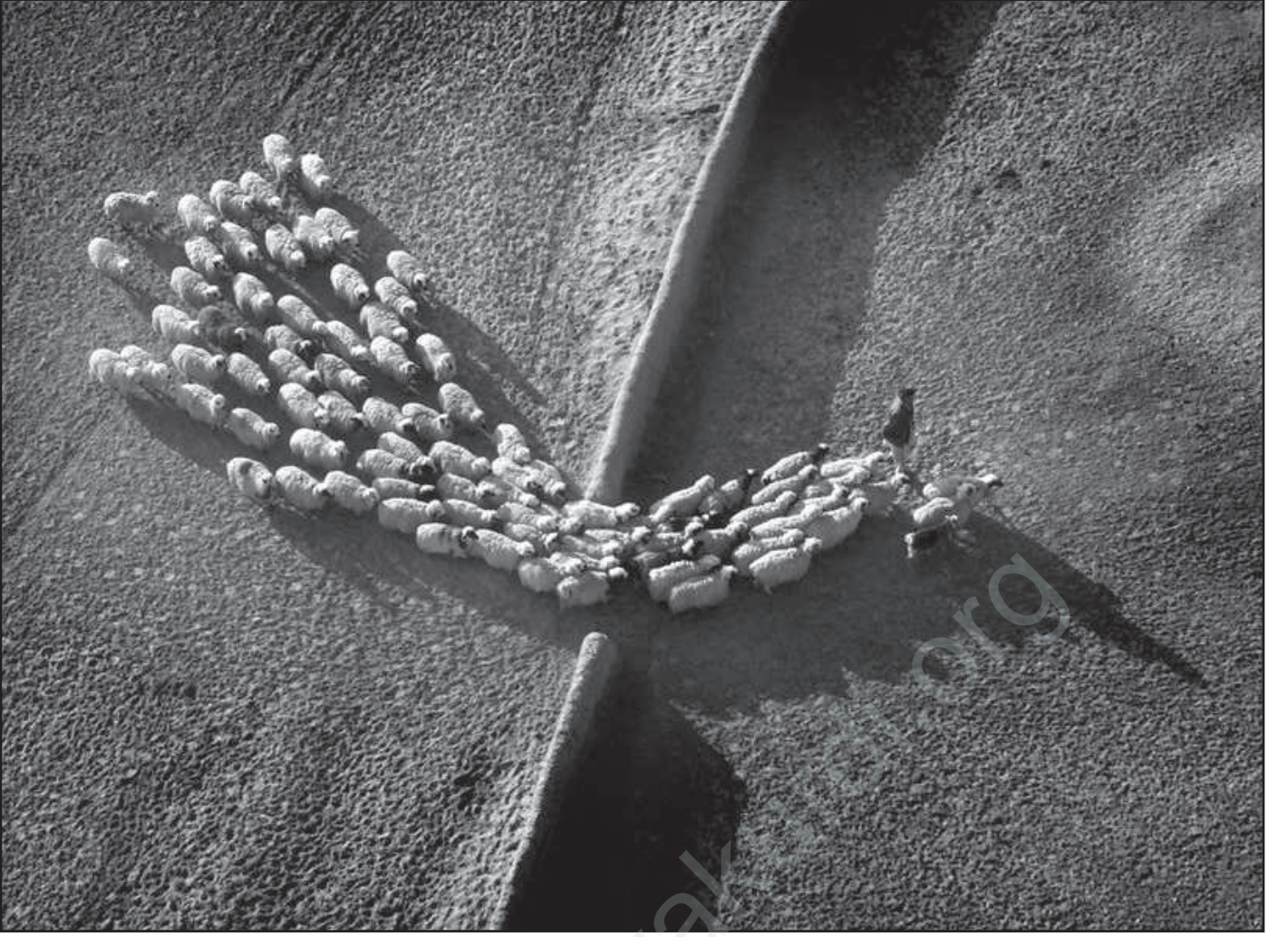
Arada kalmış bizler.

O ara dinlediğim bir hikâye beni tam kalbimden yakalıyor. "Bir gece aşağı doğru ineceğim tepeden" diye başlamıştı arkadaş, "İnerken nasıl olduysa birden köpekler önümü kesti. Belki 10 tane vardı ve resmen çembere aldılar. Öyle korktum ki, öyle çaresiz bakıyoruz ki. Yerimden kıpırdayamadım, sadece içimden Allah'a dua ediyorum. Gözüne baktığım köpeğe içimden, 'Ne olur gidin, ne olur bırakın, bişi yapmayın bana' diye iç geçiriyorum. Sonra uzaktan başka bir köpek havladı, yakarışımı duymuştu sanki, ve hepsi dağıldı gitti" diye söyleniyordu, yüz ifadeleri o an parçalanmaktan kurtulmuş bir insanın ifadeleri idi.

Bizimde içimizden geçen tek bir ses var. Ne olur silah sesleri kesilsin az. Az kesilsin...

Kesilmedi, durmadı hiç; biz çıkarken de devam ediyordu.

Biz çıkarken devam ediyordu, çünkü o gece

karanlığa ve çaresizliğe ilk göçümüzü, göç yolculuğumuzu hediye edecektik. Köyde 4-5 aile vardık.

Köyümüz onlarca aileden oluşuyordu.

Geldiler, askeri araçlarını ve postallarını bastılar her tarafa ve yaktılar ilk etapta.

Çoğu aile gitti, yapacak ve kalacak hiçbir yer yoktu. Babamın ısrarla "vahşetti" dediği şey tüm babalar biliyordu, tanımlayacak kimse yoktu ama. Gittiler işte...

Acının hazzı vardır. Psikopatlar bilir, anlar, sever.

Acıya güzellik katıp tüm evleri yakmadılar. Mesaj açıktı; "geri geleceğiz"...

Gelecektiler de...

O kalan artık evlerden birine sığınmışız işte biz. Kurşun bizi o damda yakaladı.

Yani köy içi bir göç eylemişiz, ahırımız, bahçedeki ağacımızdan uzağız.

1 aile daha o gecenin dinmek bilmez silah sesleri arasında kendini yanımıza atıyor.

Ne yapalım diyor. Çocuklar mahvolacak böyle giderse, kurşunlar bize de gelecek. Tarayacaklar bizden bizi de deniyor. Ne yapalım?

Yola düştük o gece. 2 aile, onlarca çocuk, 1 katır, 1 eşek... Biraz eşya, az yiyecek.

Kilometrelerce ötede ki köye gideceğiz. Orada kalacağız en azından.

Kimseden ses çıkmıyor, etraf kap karanlık, zar zor

yol akıyoruz, kurşun sesleri bize gelmeye devam ediyor. Yol aldıkça sesin tınısı az geliyor. Kurtulduğumuzu sanıyoruz.

Öyle amaçsızca ve panikle yol alma fikrini yıllar sonra aileme sorduğumda "Çocuklar, çocuklar için telaşlandık, ne yapabiliriz ki" diyeceklerdi.

Köye yaklaştık ve ikili bir yol ayırımına geldik. Hangi yoldan köye gitmek gerekti?

Bu aynı zamanda göç hikâyemizin ilk ciddi kararı idi. Evet hangi yol?

Göç eden insan hep bir karara vermek zorunda. Her kararın ortak özelliği canının acıyacağıdır. Sen sadece en hafifini aralarsın, ararsın.

Çünkü göç etmek, ayrılmak, buna zorlanmak, frene basarak zoraki yol almaktır.

Şu taraftan denilerek girdik ve sağ salim vardık köye.

Sabah bizim geldiğimiz öğrenenler, üşüştüler kaldığımız eve.

"Çok şanslısınız" dediler.

Nasıl yani? Neden?

Çünkü o gece operasyon başlamış o geçtiğimiz mıntıkada. Eğer biz yolun diğer tarafından gitmiş olsaydık, birer terörist olarak "ele geçirildi" cümlesinin bol özneli halleri olarak TRT semalarında yer alacaktık. Evet şanslıymışız. Gece atlattığımız ikinci ölüm şansı bu!

Birkaç gün sonra dindi operasyon, hemen köye

geri geldik.

Kovanlar, mermiler diz boyu! Alıştık...

Tekrar geldiler ve bu sefer kıştı. Daha gaddar geldiler. Daha vahşice saldırdılar. Evden alal acele çıkardığımız eşyalar vardı. Nasılsa ev gidecekti, cayır cayır yanacaktı ve bize izlettirilecekti.

Sürprizleri de vardı, çıkardığımız eşyayı da yak-tılar. Sonra evi...

Elbisemiz dahi yok. O talan ve vahşet arasında dayım yetiştiriyor Amed'ten. Bir torba elbise yüklenip

terinde; anamın yazmasında, ellerinde...

Karar kılındı, Amed'e gidilecek.

En zor göç, bilinmeyen bir tarafa yönünü çevirmektir. Okyanusta kaptansız, rotasız gemi gibi.

Savrulmalar kaçınılmazdır. Buna kendi belleğiniz, köyünüz, hayvanınız, ahırınız, kavgalarınız eklenir. Anılar da bitki gibidir. Yaşandığı yerden koparılıp, alınıp başka bir yere, toprağa, suya bırakırsan ölür.

İnsan gibi. İnsanı köyden alıp şehre bırakırsan ölür.

Haliyle göç modern ölümün, dibe vuruşun görünmez adıdır.

Etrafınızdaki tanıdıklara iyi bakın. Konuşmazlar, konuşacak güçleri yoktur.

Babama soruyorum "Ne hissettin göç esnasında?"... Duraksıyor. Sanki bişiler söylemek istiyor çokça, sonra elleri ile oyalanmalar. Tek kelime söylüyor: "Vahşetti"...

Çoğu annenin gözünün önünden gitmeyen şey acı

yollara düşmüş... O elbiseler hala bize uyar.

Köyün girişinde büyük bir naylon ve altında birkaç gereksiz eşya. Başına verilmiş ben. Titiriyorum. Talan edilmiş ve yapayalnız bırakılmış köye, kendime bakıyorum.

Kamyon gelecek ve bizde çıkacağız köyden.

Geldi bir kamyon. Yüklendik, arka, ön insan dolduk.

Tam araba kalkacak, atladım arabadan. Koşup ilerden bir küçük taş aldım ve bindim tekrar.

Anam neden aldığımı sorduğunda, ağızımdan "Köyümüze dair bişi alalım yanımıza ki unutmayalım. Nasıl unutabiliriz buraları?" dökülüyordu. Halen hatırlatır bana.

Araba yola düştü. Lakin bir sorun var... Nereye gideceğiz ki?

Evet baba, evimizi yani olmayan evimizi nereye götürüyoruz ki?

"Nizanim" diyor...

Yorulmuş, tükenmiş, nefret dolmuş yüreği ile nizanim diyor.

Göçümüzün tüm duyguları babamın suratında,

değil. Kocasının ne yapacağını bilmemesinden ötürü yaşadığı derin acı, kabullenmeme travmasının ve yenilmişliğinin gizli bir tezahürü olarak "Gitmeyeceğiz köyden, gitmeyeceğiz" demesidir. Bu ikisi arasında bir anlaşmadır. Yol boyunca sessice konuşur, anlaşır. Kabullenirler ve alt-bilince atarlar...

Göç yoldur ve "yaşandığı" an her şeydir. O yol var ya o yol. Ömürdür, hayatın yarısıdır.

Bizim köyden Amed'in merkeze yol 2 saat kadardır.

Yolda tacizler, zorlamalar bitmedi. Dalga geçtiler, kırdılar.

Yol vermediler, beklettir.

Ve biz 3 günde Amed'e varabildik.

O çıkarken aldığım taştan nefret ettirdiler. O taş da tecavüz ettiler.

Çünkü kaybettim.

O taşla beraber ben, kardeşlerim, ailem hepimiz kaybolduk o yolda. Hala kayıbiz... Evet, o 2 saatlik yolu 3 günde bitirdik.

TİLİLİLİLİLİ

Serhat ŞÊR

“En insafsız göçü, Kürtlüğünden uzaklaşmaya başladığı zamandır Kürdün.”

“hohhh!”

“hohhhh kejo!”

..diye tütün kokan ağır ve ılık nefesiyle “hohh”layarak ısıttığını sanıyordu, bulabildiği tüm bez parçalarıyla kucağına sıkı sıkıya bağladığı 2 aylık erkek bebeği.

Haftalarca yağan kar ve sonrasında bastıran kuru ayaz hem dizlerini sıplatıyor hem de nefessiz bırakıyordu bu yaşlı adamı yürürken...

Kucağında bebek olmasa, belki de pes edip teslim edecekti kendini , akşamdan beri yaklaşık üç yüz metre uzaktan kendisini takip eden iki kurda..

Tekrar bebeğin yüzüne doğru eğilip sıcak bir “hohhh” yaptıktan sonra, var gücüyle bağırıyordu;

“Gundino!”

“ Hawar Gundino!”

İmdat çığlığına yanıt olarak karşı köyden bir çığlık duyar duymaz dizlerinin bağı çözülmüş ve olduğu yere çöküvermişti. Karşıdan yükselen çığlık zazakî olduğu için ne olduğunu tam olarak çıkaramamıştı ama ken-

disinin ve kucağındaki bebeğin kurtulduğunu anlayabilmişti haykırışın tonundan.

Aynı saatlerde, yaşlı adamın kucağındaki bebekle kaçtığı köyden, bir adam bir kadın ve dört tane küçük çocuk yavaş adımlarla köyün hemen yanındaki tepeliklere doğru yürüyorlardı.

Kadın, köyden kaçan yaşlı adamın yeğeniydi ve o an amcasından ve amcasının kucağındaki küçük çocuktan bihaberdi. Beraberinde dört çocuğu ve kayını, yani kocasının küçük kardeşi ile birlikte nereye ve ne için olduğunu bilmeden tedirgin bir şekilde yürüyordu.

Çocuklar üşümesinler diye, ördek yavruları gibi birbirlerine sokulmuş halde yürüyorlardı. Anneleri de tam ortalarında...

Birkaç adım önlerinden yürüyen kayını, cebinden tabakasını çıkarıp sigara sarmaya başladı. Sigarasını sarıp yaktıktan sonra derin birkaç nefes çeken adam, kadını boynundan yakalayıp cebinden bıçağını çıkardı ve kadının burnunun dibine dayadı..

Kadını, korkudan çığlık çığlığa ağlayan çocuklara doğru yönelterek;
“Senin kardeşin dün benim babamı öldürdü, siz namussuzsunuz, namussuz olduğunuzu ömür boyu yüzünüze her bakan anlayacak!” diye bağırды ve kadının

burnunu tüm çocuklarının gözleri önünde kesti...

Yaşlı adam, pencerenin önünde oturduğu sedirden dışarıya bakarken tütününden çektiği devasa nefes, odaya süzülen güneş ışığıyla birlikte odayı duman altı ediyordu. Sabah olmuştu ve dün yaşadıklarını aklına getirip meraklanmaktan çıldırıyordu.

Etrafına toplanan hane halkı ise merak içerisinde yaşlı adamın hikayesini duymak için sessizce bekliyorlardı. Bir an yaşlı bir kadın, kucağında o bebekle içeri geldi ve zakaî bir şeyler söyleyip çocukla beraber tekrar dışarıya çıktı.

Yaşlı adam kadının dediklerinden hiçbir şey anlayamadı çünkü sadece kurmancî biliyordu. Neyseki tanıdığı hemen tüm zakaî konuşulan dimili köylerindeki Kürtler kurmancî biliyordu. O güne kadar bunu hiç sorgulamamıştı, neden sadece 2 kilometre ötedeki köyde konuşulan kürtçeyi hiç öğrenme gereği duymamışlardı?

"boşverrr" dedi içinden..

Tıpkı yıllar önce, ailelerinin milimetrik bir hesapla, tüm kardeşlere santim santim ortak paylaştığı arazi mirasını bir amca çocuğuna eksik verdiklerini fark edip, nedenini araştırdıklarında, o amca çocuğunun aslında yetim bir ermeni çocuğu olduğunu ve ailelerinin onlarla birlikte hiç kimseye söylemeden büyüttükleri ve onlara kardeş ettikleri gerçeğini öğrenince,

"madem kardeş yaptınız, evlat gibi büyüttünüz ama neden arazi meselesinde üvey muamelesi yaptınız?" diye sormayıp "boşverrr" dediğinde olduğu gibi...

Yaşlı kadın tekrar içeriye girip bu sefer kurmancî olarak, "elbiselerini yıkayayım mı qalo? sobanın üzerinde kurur birkaç saatte" dedi.

"Yok" dedi yaşlı adam, "ailem perişan oldu, darma-dağın oldu, yanlarına gideceğim biraz sonra"

Cevabını alan kadın, kapının eşliğinde oturdu ve "e hadi anlat artık" dermişçesine yaşlı adama baktı.

"Viran oldu ailemiz!" diyerek anlatmaya başladı yaşlı adam;

Yeğenim birkaç gün önce bizim bir köylüyle tartışmış. O köylüde yakınımız sayılır, gelin verdik onlara diğer yeğenimi...

Adamı gece birileri öldürmüş, bizim üstümüze kaldı. Biz ne olduğunu anlamadan evlerimizi ateşe verdiler, üzerimize tüfeklerle saldırdılar, kadın çocuk demeden...

Kim sağdır kim ölmüş bilmiyorum , daha iki aylık torunumu kucağıma alıp buralara kadar geldim, bari o kurtulsun...

Bir telefon direğine sarılmış halde buldukları kadını, yani bacılarını, ablalarını, amca kızlarını, yüzüne bak-

mıyormuş gibi yaparak battaniyeye sardı beş erkek. Ve yanlarında getirdikleri katırın sırtına yüklediler...

Başını güç bela doğrultan kadın, kısık bir ses ile “çocuklarım! hepsini yanında götürdü! çocuklarımı bulun!” diyebilirdi sadece...

Ve o andan sonra , o ailenin tüm erkekleri hayatlarının sonuna kadar o ailenin kadınlarını her gördüklerinde başlarını önlerine eğdiler...

Yaşlı adam ve yüzlerce kişilik ailesi ilçe merkezine göçmek zorunda kalmıştı. İlçe merkezi köye sadece 8 km uzaklıktaydı ve köyleri ilçedeki evlerinin görüş mesafesine girebilecek kadar yakındı.

“Tek varlık sebebimiz” dedikleri topraklarını, evlerini görebiliyor ama gidemiyorlardı. Karşılıklı sabotajlar sonucu yanmamış tek bir tarla-bahçe ve ev kalmamıştı gerçi köyde. Ama yine de yurtları orasıydı ve yanıkta olsa, 70 yıldır altında oturduğu kavak ağaçlarının hışırtısıyla uyumak istiyordu son bir kez yaşlı adam...

Dünyanın öbür ucuna da göçmüş olsa, birkaç km de göçmüş olsa, göç aynı göç, acı aynı acıydı...

Tam sekiz yıl boyunca aralıksız çatıştılar. Öyle ki kaç kişinin öldüğünü hesaplamaktan bile korkar oldular, çünkü “yek li paş” diye bir felsefeleri vardı ve karşı taraftan hep 1 fazla kişinin ölmesi gerekiyordu. Öyle de yapıyorlardı.

Taa ki sayısız insanın araya girip iki büyük aileyi barıştırdıkları güne değin. İki aileden de büyük itiraz edenler çıkmış hatta aileyi terk edip gidenler bile olmuştu. Ama barış bir şekilde sağlanmış ve 8 yıl sonra köy normal haline dönmüş, tersine göç birkaç günde tamamlanmıştı.

Ama “evlat acısı ve kuyruk acısı” meselesi hiçbir şekilde soğuyamıyordu.. Sürekli iki aile arasında gerilimler yaşanıyor, bazen kıvılcıma dönüşüyor ama son anda kapanıyordu.

Taa ki devletin korucu olma baskısına direnen yaşlı adam ve ailesine karşın, koruculuğu seçen diğer ailenin lehine şartların yeniden değiştiği güne değin...

Yaşlı adamın çok dindar bir eşi vardı, gece gündüz ibadet eder ve tüm gününü dua etmekle geçirirdi. Sevaptır diyerek bir tencere dolusu dövmelik buğdayı haşlamış ve ahırlarının üzerine yaymıştı o gün kuşlar yesin diye.. Yaşlı adam ve artık sekiz yaşına basmış torunu ise yakınlarda bir yerler saklanmış, konacak kuşları avlamaya çalışıyordu kadından gizlice..

Tam o sırada evin bahçesine bir sürü asker ve korucu girdi. Her tarafa hakaretler yağdıra yağdıra eşyaları alt üst etmeye başladılar. Küçük çocuk dedesinin yüzüne baktı, o tütün kokan nefesini hissetti, ve yerin-

den doğrulup koşmaya başladı... Koştu.. Koştu.. Koştu.. kilometrelerce hiç soluklanmadı.. Görmek istemiyordu çünkü dedesine ve ev halkına yaşatılacakları.

Kocaman bir tarlanın ortasındaki tek bir meşe ağacının dibine bıraktı kendini. Ve kilometrelerce uzaktan dedesinin evinden yükselen dumanları izlemeye başladı...

Yaşlı adamın ailesine yine göç yolu görünmüştü... Direnecek güçleri kalmamıştı artık. Ailenin erkeklerinin çoğu ya mezarda ya hapisteydiler. Ve ailede, erkeklerin görünce başlarını önlerine eğeceği genç kadınlar da kalmamış, çoğu sadece kendi ailelerinin erkeklerinin değil, tüm erkeklerin kendilerine kadın oldukları için saygı gösterecekleri onurlu bir yola gönül vermeye gitmişlerdi silah kuşanıp...

“birevin law! gurên du ling hatin! Telebe hatin!” (kaçın iki ayaklı kurtlar geldi, öğrenciler -gerillalar geldi!)

Gerillaların köye geldiğini haber veren bu ses henüz tüm evlerde yankılanmamıştı ki köye dört bir yandan keleş mermisi yağmaya başladı. Yarım saat kadar sonra silah sesleri azaldı. Sadece tek noktadan gelmeye başladı mermiler.

Tam da, 4 çocuğunun ve burnunun kendisinden koparıldığı kadının uzanıp ölümü beklediği noktadan... Tılliler eşliğinde mermi yağdırıyordu köye o noktadan kadın gerillalar...

“TİLİLİLİLİLİ”

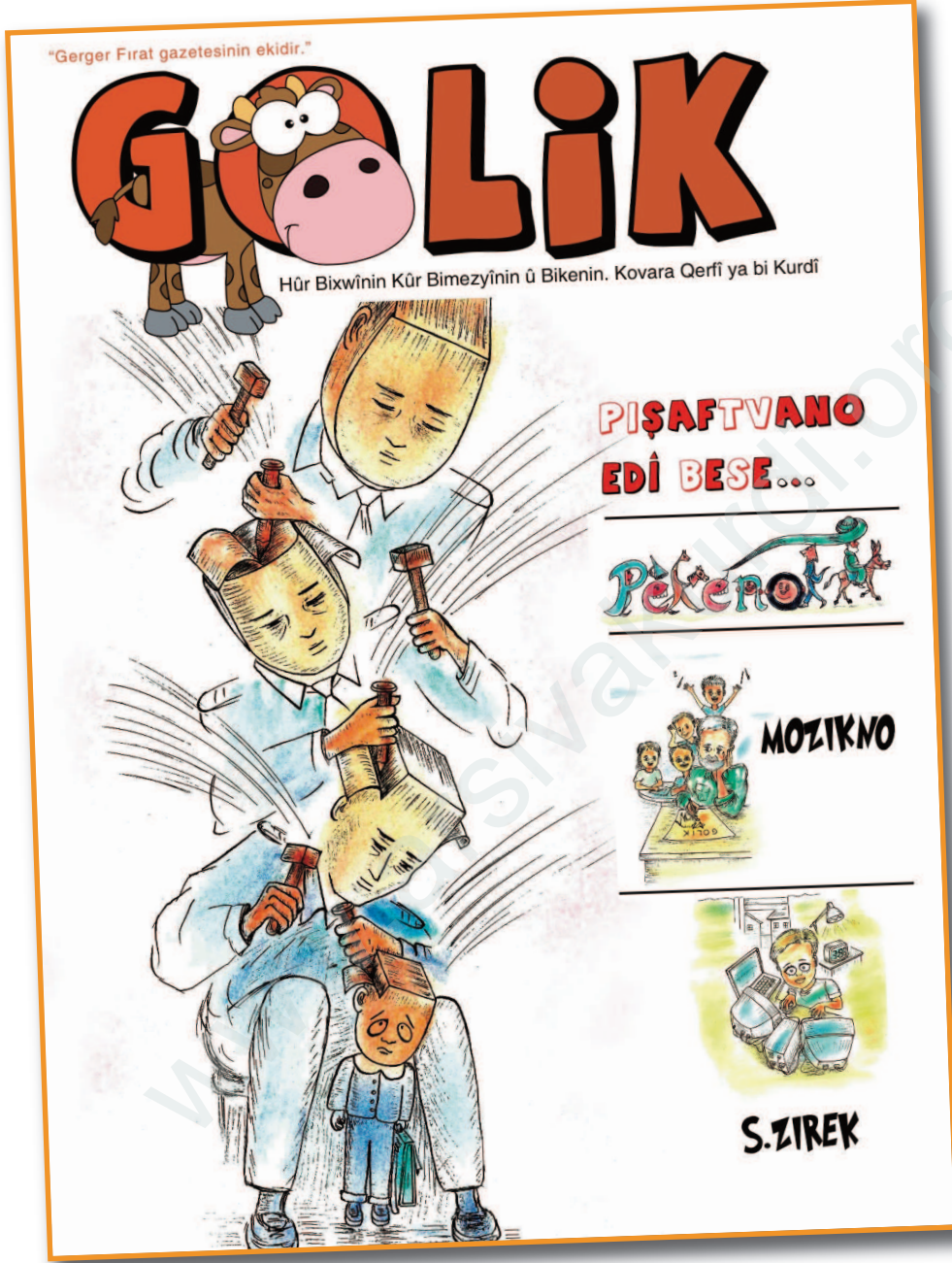
İçinde çeyizlik eşyalar bulunan kırmızı bir minibüsün içinde, bir yandan cebindeki delikli şekerleri yiyor diğer yandan elindeki balonu şişirmeye çalışıyordu çocuk. 10 yaşına gelmişti ve dedesi yaşamıyordu artık...

Evin kapısından çıkan kalabalığı görünce artık minibusün inme zamanının geldiğini anladı ve dışarı çıktı. Minibüse daha önce hiç görmediği kişilerle birlikte o kadını, 4 çocuğundan koparılan kadını bindirdiler, ve gittiler...

Ardında kalanların TİLİLİLİLİ’leri eşliğinde...

TİLİLİLİLİLİLİ...

Kürtçe mizaha yeni bir soluk: GOLIK

Bolu F tipi hapisanesindeki siyasi tutsakların hazırladığı Kürtçe mizah dergisi Golik'ın ilk sayısı çıktı. Tewlo ile başlayan Kürtçe mizah dergi geleneğini, Golik devraldı. Kürtçe dergi alanındaki bu yeni solugun en büyük özelliği ise, 'içeriden' hazırlanıyor olması. Hal böyle olunca, derginin yazıları ve çizimlerin tamamı savcılık incelemesinde "GÖRÜLDÜ" mührü alarak geçti. Fikri bir F Tipi Hapishanesinin bir hücrelerinde doğan Golik, pêkenok'tan karikatüre, çîrok'tan aforizmaya zengin bir içeriğe sahip. İlk sayısı geçtiğimiz günlerde çıkan ve İstanbul'daki Fırat Gazetesi ile dağıtılan Golik, btek2005@gmail.com adresinden temin edilebilir. Bolu F tipi hapisanesinde tutsak Mehmet Boğatekin ve Senar Dolaz, şu an mizahsever arkadaşları ile 2. sayının hazırlıklarını tamamlamayı çalışıyor...